

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potocnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopolni naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIII.

Celovec, petek, 21. november 1958

Štev. 47 (863)

To ni izraz pripravljenosti in dobre volje

Dne 8. novembra 1955 sta obe osrednji organizaciji koroških Slovencev v skupnem komuniqueju obvestili javnost, da vlada na Dunaju ni pripravljena sprejeti delegacije, ki naj bi predstavnikom vlade predala Spomenico koroških Slovencev k členu 7 državne pogodbe. Organizaciji sta zaradi tega sklenili, da spomenico vladi in predstavnikom na državni pogodbi zainteresiranih držav odpošljeta po pošti.

Skoraj točno po treh letih smo bili koroški Slovenci spet prisiljeni, da se z obširno spomenico obrnemo na pristojna mesta v državi in jih opozorimo na nevzdržne razmere v koroškem šolskem vprašanju, ki jih je povzročila gonja nacionalističnih organizacij pod vodstvom „Kärntner Heimatdienst“ ter končno še odlok deželnega glavarja z dne 22. septembra 1958.

In kaj se je zgodilo?

Spet smo doživeli, da na Dunaju o našem vprašanju očitno ne želijo razpravljati, da za koroške Slovence nimajo ali nočejo imeti časa!

Čudno se nam namreč zdi, da je bil kancler Raab ravno v trenutku, ko bi se naj pri njem zglasila pravočasno napovedana delegacija koroških Slovencev, „na žalost zadržan“, ker ne moremo verjeti, da o tej svoji zadržanosti ne bi bil vedel že toliko prej, da bi osrednji slovenski organizaciji o tem obvestil ter določil drug rok za sprejem. Tudi izjava sekcijskega šefa dr. Chaloupke, da je vlada v neprijetnem položaju, ker je šolska zadeva že v parlamentu, se nam ne zdi dovolj izčrpna, saj je bila končno vlada tista, ki je predložila šolski zakon v parlamentarno obravnavanje in je zato malo verjetno, da se bo sama in zavestno podajala v „neprijeten položaj“.

Mnogo bolj verjetno se nam zdi, da ima ta neprijetni položaj bolj globoke vzroke. Prav gotovo ni zgrešeno, če mislimo, da je za vlado in za Avstrijo sploh ob sedanjem stanju reševanja manjšinskega vprašanja najbolj neprijetno dejstvo, da se svetovna javnost vedno bolj in upravičeno zanima za ta problem, še toliko bolj, ker gre za državo, ki se sama zelo odločno zavzema za svojo manjšino v sosedni Italiji. Iz tega razloga je pač razumljivo, če svetovna javnost kritično zasleduje razvoj in položaj manjšin v Avstriji, katerih pravice in enakopravnost so prav tako zajamčene z mednarodno pogodbo, kakor je to primer pri avstrijski manjšini na Južnem Tirolskem.

Posebno jasno prihaja svetovno zanimanje do izraza v množicem se poročanju tiska o našem vprašanju v najrazličnejših državah. Pa tudi tiskovna konferenca zadnji torek, ki so se je poleg dunajskih novinarjev udeležili zastopniki tiska iz Italije, Jugoslavije, Švice, Nemčije, Francije in Švedske, govori o tem, da zanimanje za reševanje manjšinskega problema v Avstriji ter s tem za izvajanje določil državne pogodbe že daleč presega meje naše države. Le preveč razumljivo je potem, če se vlada počuti v „neprijetnem položaju“, ko v svet prodirajo glasovi o dejanskem položaju manjšin, glasovi, ki vedo povedati o tem,

● da nova Avstrija že 13 let po vojni brez vidnega napredka rešuje manjšinsko vprašanje,

● da so minila že dobra tri leta od podpisa državne pogodbe in se izvajanje člena 7 kljub temu še ni premaknilo z mrtve točke.

● da še vedno ni uradnih dvojezičnih napisov, dočim so tisti, ki so obstojali, že zdavnaj postali žrtev nacionalističnih strasti,

● da slovenščina v uradih in pred sodišči še nikakor ne zavzema položaja drugega uradnega jezika,

● da kljub jasnim prepovednim predpisom nemško-nacionalistične organizacije nemoteno delujejo proti manjšini in njenim pravicam,

● da protipravno z navadnimi odloki in s pomočjo šovinistične gonje rušijo ustavni zakon, ki priznava slovenskemu jeziku domovinsko pravico v šoli,

● da v sedanjih razmerah obstoja nevarnost, da bo slovenska manjšina na Koroškem po zaslugi tega „reševanja“ zgubila še tisto, kar je že imela itd.

Razumemo, da je ta resnica neprijetna za

Vlada nima časa za koroške Slovence

Spomenica o šolskem vprašanju predana zvezni vladi — Tiskovna konferenca ZSO in NskS na Dunaju

Delegacija Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev je predala zvezni vladi na Dunaju Spomenico koroških Slovencev o šolskem vprašanju. Spomenica je bila posredovana tudi predstavnikom starih velesil ter FLR Jugoslavije. Hkrati sta priredili obe osrednji organizaciji koroških Slovencev tiskovno konferenco za domače in tuje novinarje.

Zaskrbljeni zaradi nevzdržnih razmer na področju šolstva na Koroškem, ki jih je zlasti povzročil odlok deželnega glavarja z dne 22. septembra, 1958, smo koroški Slovenci spet nastopili pot na Dunaj, da državne oblasti, ki so po razsodbi Ustavnega sodišča edine pristojne za izvedbo člena 7 Državne pogodbe, opozorimo na podrobne okolnosti, ki so privedle do tega odloka, kakor tudi na dogodke, ki jih je odlok izzval. Obe osrednji organizaciji — Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev — sta na podlagi številnih konkretnih primerov izdelali obširno ter z dokumenti podkrepjeno spomenico o šolskem problemu, ki sta jo nameravali predati zveznemu prezidentu kot najvišjemu čuvarju ustave in zakonov. Ker pa je direktor kabineta zveznega prezidenta na prošnjo za tozadevni sprejem po nalogu prezidenta s pismom z dne 7. 11. odgovoril, da »gospod zvezni prezident v materiji sami brez predloga pristojnega člana vlade ne bi mogel ničesar ukrepati« ter je zato priporočal, da se v tej zadevi obrnemo neposredno na zvezno vlado, sta imenovani organizaciji zaprosili urad zveznega kanclerja za sprejem skupne delegacije pri kanclerju ali vicekanclerju, kateremu bi s primerno osebno obrazložitvijo predala spomenico koroških Slovencev.

V smislu priporočila zveznega prezidenta se je šestčlanska delegacija obeh orga-

nizacij v ponedeljek, dne 17. novembra zglasila na sedežu vlade. Vendar je ob tej priložnosti doživela bridko razočaranje, ko je morala spoznati, da na Dunaju o tem vprašanju očitno ne želijo razpravljati, kajti predstavniki vlade za koroške Slovence niso imeli časa. Kancler Raab je bil »na žalost zadržan« in je delegacijo sprejel sekcijski šef dr. Chaloupka, ki je obljubil, da mu bo spomenico takoj posredoval in bo kancler o njej že naslednjega dne poročal ministrskemu svetu. Na izrecno željo delegacije, da bi imel kancler vsaj v bližnji bodočnosti časa tudi za koroške Slovence, je dr. Chaloupka zagotovil, da bomo tozadevno na vsak način prejeli pismeno obvestilo. V ostalem je izjavil, da je vlada v neprijetnem položaju, ker je šolska zadeva že v parlamentu in je zato tudi parlament pristojen, na kar so člani delegacije objasnili, da smo v še bolj neprijetnem položaju koroški Slovenci, ki smo neposredno prizadeti, saj gre za naše življenjske interese in ne moremo čakati v nedogled, kdaj bo parlament končno našel čas za reševanje tega problema. Na pripombo člana delegacije, da imamo vtis, kot da bi bili že 13 let v preiskovalnem zaporu, je dr. Chaloupka odgovoril: Ne vi, pač pa vaši otroci!

S tem je predstavnik urada zveznega kanclerja hote ali nehotе priznal, da gre pri zadevi za sila važno vprašanje in da pri razvoju tega vprašanja nekaj ni v re-

Nova sovjetska poteza gleda Nemčije

Politika okoli Nemčije ali bolje okoli dveh nemških držav je pred nekaj dnevi krenila v novo smer. Predsednik sovjetske vlade Hruščev je namreč izjavil, da je prišel čas, da se države, ki so sklenile potsdamski sporazum, odpovedo ostankom zasedbenega režima v Berlinu in se je Sovjetska zveza zato odločila, da svoje dosedanje funkcije v Berlinu preda vladi Vzhodne Nemčije.

Ta sovjetska odločitev je izzvala med zahodnimi velesilami veliko vznemirjenost, najbolj neprijetno prizadeta pa je bila Zahodna Nemčija, kajti prenos oblasti na vzhodnonemško vlado bi zahodne države prisilil, da praktično priznajo Vzhodno Nemčijo. Ravno to vprašanje pa je za vlado v Bonnu največja težava, ker je vsa njena dosedanja politika zgrajena na tezi, da ne obstojata dve nemški državi, marveč je edino Zahodna Nemčija zakonita predstavnica vsega nemškega naroda.

Temu primerna je bila tudi zahodnonemška reakcija na izjave Hruščeva. Bonnska vlada se je namreč takoj obrnila do zahodnih velesil, od katerih skuša doseči ponovno potrditev njihove skupne izjave iz leta 1954, ko so izjavile, da državno-pravnega položaja Berlina ni mogoče spreminjati z enostranskim ukrepom. Zahodne velesile so sicer potrdile, da hočejo vztrajati pri svoji dosednji politiki glede Berlina, ker je »vojaška okupacija Berlina izraz popolne kapitulacije nacističnega režima«, vendar ta izgovor ne more popolnoma prepričati, da se za stvarjo kri-

vlado in neprijetna za vso Avstrijo. Zato bi nam del koroškega tiska najraje odvezel možnost govoriti o krivicah, ki se nam godijo, tako glasno, da nas sliši tudi svetovna javnost. Toda brez strahu, tudi v bodoče bomo še govorili in pisali; dovolj razumljivo in glasno

va nekaj bolj pomembnega, namreč bojazen, da bi bilo v novem položaju le treba spremeniti svoje dosedanje nelogično stališče do Vzhodne Nemčije, ki je prav tako nestvarno kot stališče do LR Kitajske, ki je Amerika kljub dolgoletnemu obstoju še do danes ni priznala.

Bistveno drugačno je seveda mnenje vzhodnonemške vlade, katere predsednik Grotewohl je o izjavi Hruščeva poudaril, da pomeni nove stvarne možnosti za ureditev nemškega vprašanja, kajti zlasti umik zasedbenih sil je lahko dober pogoj za neposredno sporazumevanje med obema nemškima državama.

Srečanje De Gaulle — Adenauer po neuspešnih pogajanjih o svobodni trgovinski coni

Pretekli teden so bila v Parizu prekinjena pogajanja o uresničenju svobodnega trgovanja »Male Evrope«, ker je prišlo do težav predvsem med Francijo in Veliko Britanijo. Britanski zunanji minister Butler je v zvezi z neuspešnimi pogajanjmi dejal, da nobena stvar ne bi bila bolj tragična kakor spor med Francijo in Veliko Britanijo, zato London upa, da se bodo lahko kmalu začela nova pogajanja in da se na ta način prepreči grozeči evropski spor na trgovinskem področju.

V zvezi z ureditvijo različnih perečih vprašanj skupnega evropskega trga se bosta sestala 26. novembra francoski ministrski predsednik De Gaulle in kancler Adenauer. Sestanek bo nekje v Zahodni Nemčiji.

bomo povedali tudi naslednje: Dejstvo, da vlada na Dunaju za koroške Slovence nima časa, je v očitnem nasprotju s tolikokrat poudarjeno pripravljenostjo in dobro voljo Avstrije, dati manjšinam vse pravice in popolno enakopravnost!

du. Toliko manj razumemo očitno omalovaževanje manjšinskega vprašanja s strani vlade, ki se je dovolj jasno pokazalo, ko njeni predstavniki niso našli časa, da bi se posvetili željam in zahtevam zastopnikov prizadete manjšine.

Pa tudi na tiskovni konferenci, ki jo je delegacija ZSO in NskS priredila naslednjega dne za domači in tuji tisk, se je pokazalo, da gotovi krogi načrtno omalovažujejo pomen tega problema ter bi radi čim bolj zamolčali dejstva, ki govorijo o tem, da velika pripravljenost Avstrije, pravično rešiti manjšinsko vprašanje, v resnici niti ni tako velika in iskrena, kot vedno spet radi zagotavljajo. Čeprav je bila udeležba na konferenci razmeroma zadovoljiva, smo dobili vtis, da je imel domači tisk direktivo, pokazati čim manj zanimanja, kar so tuji novinarji v razgovoru komentirali, da je za Avstrijo trenutno očitno bolj važen morilec Gufler kot pa usoda slovenske manjšine na Koroškem.

Na konferenci, kjer je bila tudi novinarjem izročena spomenica, so predstavniki koroških Slovencev izčrpno nakazali trenutni položaj na šolskem področju in obrazložili, kako je do tega nevzdržnega stanja v resnici prišlo. Z navajanjem konkretnih primerov in drugih abili dokumentov je bilo dokazano hujskaško delovanje nacionalističnih organizacij ter bilo poudarjeno, da rezultati, do katerih je prišlo le s pomočjo vsestranskega pritiska in zastraševanja, nikakor ne morejo služiti kot podlaga za pravično in res demokratično rešitev problema.

Sicer so zastopniki avstrijskega tiska skušali zanikati, da bi bili nacionalistični elementi krivi današnjega stanja na Koroškem, vendar niso mogli osporavati dejstva, da je nacistična miselnost še zelo močna ravno v teh krogih, ki jim pri njihovi gonji proti dvojezični šoli niti ni šlo za uveljavljanje »pravice staršev«, marveč so stremeli za tem, da bi se čim več slovenskih otrok odjavilo od slovenskega pouka, kar je potek akcije tudi jasno pokazal. Govora je bilo tudi v »demokratičnem« reševanju problema potom glasovanja oziroma povpraševanja, kar pa je bilo s strani slovenskih zastopnikov zavrnjeno kot neuporabno sredstvo v razmerah, v kakršnih živi slovenska manjšina na Koroškem. Naglašeno je bilo, da je ravno nedavna akcija za odjavo otrok dovolj zgovorno dokazala, da je to sredstvo pravično, objektivno in demokratično samo takrat, če oba prizadeta partnerja dejansko živita v vsestransko enakopravnem in enakem položaju in ne obstoja nevarnosti, da bo močnejši zlorabljal svoj že skozi deset- in stoletja privilegirani položaj za preglasovanje šibkejšega, kakor se je to dogajalo v zadnjih tednih. Na vprašanje, kako si koroški Slovenci potem zamišljamo demokratično ureditev, je bilo opozorjeno na konkretne predloge, ki upoštevajo vse okolnosti trenutnega položaja in so bili podrobno obrazloženi v skupni vlogi z dne 20. 1. 1958, poslani predsedniku parlamenta dr. Hurdusu. Ti predlogi so napravljeni na novinarje viden vtis, ker ponovno izražajo pripravljenost koroških Slovencev, da hočemo lojalno in z dobro voljo v aktivnem sodelovanju najti tako rešitev, ki bo res zagotovila enakopravno sožitje med obema narodoma in s tem pomiritev v deželi.

Delegacija ZSO in NskS je po obisku v vladni palači posredovala spomenico tudi veleposlanikom starih velesil ter Jugoslavije s prošnjo, da jo posredujejo svojim vladam. (Besedilo spomenice objavljammo na drugi strani — op. ured.)

SPOMENICA KOROŠKIH SLOVENCEV

AVSTRIJSKI ZVEZNI VLADI

Zaskrbljeni nad zmedo v šolskih razmerah, ki jo je povzročil odlok gospoda deželnega glavarja Koroške z dne 22. septembra 1958, čutimo potrebo, da se s to Spomenico obrnemo na Avstrijsko zvezno vlado.

Republika Avstrija se je s podpisom in ratifikacijo avstrijske Državne pogodbe v členu 7 obvezala, da bo zagotovila narodnostne, kulturne in gospodarske pravice slovenske manjšine na Koroškem. Gospod zvezni kancler je ob ratifikaciji Državne pogodbe izrecno poudaril: »Moram pa naglasiti, da pomeni glasovanje o Državni

Interpretacija člena 7

Za pravilno interpretacijo določil člena 7 je potrebno, da na kratko pogledamo zgodovino njegovega nastanka. Nedvomno je bila avstrijska Državna pogodba sklenjena kot rezultat vrste kompromisov med štirimi velesilami in republiko Avstrijo. Med najodločilnejše spoznanje o avstrijski Državni pogodbi spada gotovo sklep štirih velesil z dne 20. junija 1949, ki je prinesel rešitev v naslednjih vprašanih Državne pogodbe:

1. potrjene so bile meje iz leta 1938;
2. dosežen je bil sporazum glede nemške imovine;
3. sklenjena so bila zaščitna določila za slovensko manjšino na Koroškem in Štajerskem ter za hrvaško manjšino na Gradiščanskem.

Sporazum o teh treh vprašanih je bil pogoj, ki je potem v ugodni mednarodni situaciji končno privedel do zopetne vzpostavitve neodvisnosti in samostojnosti Avstrije. Poskus, da bi dosegli sklenitev Državne pogodbe brez upoštevanja teh vprašanj, tako imenovana kratka pogodba, se je izjalovil.

Vsako delno vprašanje tega sporazuma je v teku osvoboditve in obnovitve igralo enako važno vlogo, ker je šele sporazum o enem vprašanju privedel do sporazuma v drugem.

Zaradi svoje važnosti je bilo zlasti vprašanje manjšinskega zaščitnega zakona predmet temeljitih posvetovanj med zastopniki štirih velesil in Avstrije v naslednjih dveh mesecih leta 1949. Avstrijski zastopniki so pri teh posvetovanjih sodelovali ter dali posebej k vsakemu določilu tudi svoje privoljenje, kakor to izrecno navaja takratni avstrijski delegat in zunanji minister dr. Karl Gruber.

Koroška in Gradiščanska sta deželi z različnimi tradicijami in tudi položaj slovenske ter hrvaške manjšine je bil v času posvetovanj in sklepanja o formulaciji člena 7 različen. Najvažnejša posebnost za Koroško je bilo dvojezično šolstvo po odredbi iz leta 1945, dočim je bil položaj na Gradiščanskem drugačen. Obe ureditvi pa sta po izjavah avstrijskega zastopnika odgovarjali svojemu namenu, vsaka za svoje področje. Koroško ureditev dvojezične šole je zunanji minister dr. Karl Gruber na Londonski konferenci celo izrecno označil kot vzorno rešitev. Zastopniki štirih velesil so zato skupno z zastopnikom Avstrije vzeli takrat obstoječo ureditev

Kako je v resnici izgledala dvojezična šola?

Odredba z dne 3. 10. 1945 po besedilu z dne 31. 10. 1945 predvideva v prvih treh šolskih stopnjah za celotni pouk obvezno oba deželna jezika. Od četrte šolske stopnje pa o dvojezični šoli sploh ni več mogoče govoriti, ker je nemščina edini učni jezik, slovenščina pa se samo še v štirih, od 5. šolske stopnje samo še v treh urah na teden vodi kot učni predmet. (Glej priloga števil. 5).

V smislu odredbe iz leta 1945 bi se moral ta pouk izvajati na 107 ljudskih šolah. Dejansko pa se odredba na 8 šolah sploh ni izvajala, na nadaljnjih 12 šolah pa tekom let praktično ni bila upoštevana, ne da bi pristojna šolska oblast vztrajala na izvajanju odredbe.

Šolska odredba iz leta 1945 se je obnesla

Odredba o dvojezičnem šolstvu na Koroškem obsega 107 šol področja s slovenskim in mešanim prebivalstvom. Zunanji minister dr. Gruber je pri pogajanjih

pogodbi tudi odgovornost za vsak posamezni paragraf. Navajati pridržke za en ali drugi paragraf ter ne naknadno izgovarjati — to ni način, Državno pogodbo odobriti. Moram poudariti, da pri glasovanju o Državni pogodbi vsak poslanec, ki zanjo glasuje, da svoj glas tudi za vse člene in paragrafe, da se nobeden ne more izgovarjati, drugače naj glasuje proti Državni pogodbi.

Torej je bil tudi člen 7 Državne pogodbe sprejet brez vsakega pridržka, to se pravi po njegovi celotni vsebini in njegovem obsegu.

na Koroškem in Gradiščanskem kot podlago manjšinskih zaščitnih določil.

Člen 7 je bil formuliran tako, da je zajel tako ureditev na Koroškem kakor tudi tisto na Gradiščanskem. Člen 7 obe ureditvi še razširja glede ureditve srednjih šol ter šolske nadzorstvene oblasti. Dvojezičnost se razširja na celotno javno življenje in slovenskemu oz. hrvaškemu jeziku se prizna značaj drugega uradnega jezika. Že takrat pa so tudi predvidevali, da bodo nedemokratski elementi priznanje take enakopravnosti manjšine napadali ter poskušali spremeniti obstoječi položaj. Za ta slučaj se tvorca Državne pogodbe nikakor niso postavili na stališče formalno-demokratskega priznavanja volje nasprotnikov tega doseženega kompromisa — takih nasprotnikov tudi pri vseh drugih določilih Državne pogodbe ne manjka! — marveč so doseženi sporazumi zaščitili s posebnim določilom (čl. 7 § 5), ki prepoveduje dejavnost, katera meri na to, da odvzame slovenskemu oz. hrvaškemu prebivalstvu pravice in njegov značaj kot manjšine.

Odpor nedemokratskih elementov proti dvojezičnemu šolstvu na Koroškem torej ni nič novega ali nepredvidenega, kar bi položaj tako spremenilo, da bi bila upravičena sprememba z Državno pogodbo potrjene sporazumne ureditve.

Tudi ostala določila člena 7, posebno dosledna uvedba slovenskega jezika kot uradnega jezika dodatno k nemščini v upravnih in sodnih okrajih Koroške s slovenskim in mešanim prebivalstvom, dvojezični napisi, primerna udeležba Slovencev v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah, na kar še vedno čakamo, so logična dopolnitev dvojezičnega šolstva, ki s tem dobiva še večjo, še močnejšo, naravno utemeljitev v dnevnem življenju.

Zato ponovno opozarjamo, da je člen 7 Državne pogodbe celota in mora biti kot celota tudi rešen. Potem se bo tudi dvojezična šola pokazala v drugi, bolj koristni luči. Koroški Slovenci smo v smislu te interpretacije v svoji spomenici k členu 7 Državne pogodbe z dne 11. 10. 1955 zato tudi zahtevali ohranitev in dosledno izvajanje odredbe o dvojezičnem šolstvu z dne 3. 10. 1945, po besedilu z dne 31. 10. 1945. Če v naslednjem zavzamemo stališče konkretno k šolskemu vprašanju, potem zato, ker naš k temu silijo zadnji dogodki na področju dvojezičnega šolstva na Koroškem.

Možno je, da se pri tem sistemu tu in tam od same nemške govorečih otrok zahteva prilagoditev, vendar se ne sme prezreti, da se taka zahteva tudi od slovenskih otrok, ki pridejo v šolo brez znanja nemškega jezika. Načelo skupne vzgoje mladine enega šolskega kraja pa je nedvomno vredno medsebojne prilagoditve.

Iz upoštevanja teh dejstev se za vseh osem šolskih stopenj skupaj vidi, da je dvojezična šola do dveh tretjin nemška in samo do ene tretjine slovenska in zato ne more biti govora o sloveniziranju ali celo o posiljevanju večine po manjšini. Pri tem še pripominjamo, da je tudi na Južnem Tirolskem nemški jezik, torej jezik manjšine, tudi za Italijane obvezen predmet.

za Državno pogodbo v Moskvi izrecno izjavil, da se je pretežni del z odredbo prizadetih občin odločil za uvedbo dvojezične šole. Dejansko je bila ta šolska uredi-

tev leta 1945 sprejeta skoraj brez odpora, pri čemer pa je vsekakor treba ugotoviti, da se v šolskih okoliših s pretežno nemškim prebivalstvom v okolici Celovca in ob jezikovni meji nikdar ni izvajala. Res je bila odredba o dvojezičnem šolstvu več ali manj uveljavljena le v 90 šolskih okoliših.

Ugotavljamo, da se je povsod tam, kjer se je dejansko izvajala, to se pravi, kjer so bili učitelji na mestu, po pričanju številnih nepristranskih prič v polni meri obnesla. V tej zvezi opozarjamo na poročilo angleškega pooblaščenca za vzgojo mistra Carlinga, na poročilo deželnega šolskega sveta za Koroško zveznemu ministrstvu za

Nemško-nacionalno pripravljeno delo za odlok z dne 22. septembra 1958

Kakor je razvidno iz priložene zbirke dokumentov, je »papirno vojno« v zvezi z odjavo na temelju odloka koroškega deželnega glavarja z dne 22. septembra 1958 prevzel »Kärntner Heimatdienst«. Zato je tudi potrebno поблиže pogledati zgodovino nastanka te »okvirne zveze«.

Dvojezična šola je bila uvedena leta 1945 na temelju odredbe z dne 3. 10. 1945 in so se s to novo ureditvijo strinjale vse stranke. Tudi prebivalstvo Južne Koroške je soglašalo s to odredbo ter so šolarji v redu obiskovali predvideni pouk. Šele po letu 1948 so začeli tu in tam uprizorjati zbiranje podpisov in podobne akcije, ti pojavi pa sovpadajo z oživljanjem in obnavljanjem nemško-nacionalnih organizacij.

Že pred letom 1938 si je na Koroškem organizacija »Schulverein Südmark« postavila za cilj, da bi slovenski element na Koroškem iztrebili. Ker po letu 1945 sprva po zgubljeni vojni ni bilo mogoče ustanovljati takih društev, so počakali na trenutek sklenitve Avstrijske državne pogodbe, da bi spet priklicalj v življenje ta društva, ki so bila izrecno naperjena proti slovenskemu elementu. Na ustanovnem občnem zboru proponentov koroškega »Schulverein-a Südmark« v zbornici za obrtno gospodarstvo v Celovcu dne 19. maja 1955, torej 4 dni po podpisu Državne pogodbe, je bilo nedvoumno povedano, da imajo namen nadaljevati tradicionalno delo bivšega »Schulverein-a Südmark«. (Glej prilogo števil. 10.) Kakšno je bilo to tradicionalno delo, je prebivalstvo v splošnem dovolj osvetlila že knjiga »Auslandsorganisationen, Tatsachen aus Aktenberichten der 5. Kolonne«, ki jo je po naročilu vlade Združenih držav Amerike spisal Heinz Pol, in ne nazadnje tozadevno, v zbirki dokumentov vsebovano poročilo deželnega šolskega sveta za Koroško zveznemu ministrstvu za pouk iz leta 1946. (Priloga 6.)

Zaradi tega so organizacije koroških Slovencev takoj po ustanovitvi organizacije »Kärntner Schulverein Südmark«, sklicujoč se na § 5 člena 7 Avstrijske državne pogodbe predlagale varnostni direktiji za Koroško, naj razpusti to društvo, vendar je varnostna direktija za Koroško izjavila, da temu predlogu zaradi pomanjkanja zakonitih podlag ni mogoče ugoditi. Tudi vloga na zvezno ministrstvo za notranje zadeve na Dunaju ni dovedla do prijemljivega rezultata.

Takšno zadržanje je »Schulverein Südmark« še bolj opogumilo, da nadaljuje »svojo tradicionalno dejavnost«. Skupno z organizacijami istega mišljenja, kot s »Bund der Windischen« ter s »Kärntner Landsmannschaft«, so se nato, da bi se zavzemale zlasti za odpravo dvojezične šole na Južnem Koroškem, združile v »Kärntner Heimatdienst«. Ta »okvirna zveza« izdaja sedaj mesečnik z naslovom »Die Kärntner Landsmannschaft — Mitteilungsblatt der Heimatverbände Kärntens«. Čeprav ta časopis v vsaki številki javno hujska proti slovenski manjšini, nista niti državno pravdnitvo v Celovcu niti varnostna direktija kot društvena oblast smatrala za potrebno, da bi dosegla razpustitev te okvirne organizacije, čeprav bi ustavno po § 5 člena 7 Avstrijske državne pogodbe bila dana za to potrebna podlaga.

V tej okvirni organizaciji s posameznimi posebnimi zvezami fungirajo kot vodilne osebe večinoma tudi oni ljudje, ki so leta 1941 in pozneje poskrbeli za pre-

pouk iz leta 1946, na anketo urada koroške deželne vlade dne 6. 10. 1953 in na učiteljsko konferenco dne 8. 9. 1950. (Priloga števil. 6.)

Proti dvojezičnemu pouku tudi ni bilo nobene nezadovoljnosti ali upornosti ter je izgledalo, da je po letu 1945 začeta šolska politika res začetek novega obdobja v manjšinski politiki. To potrjujejo številne izjave avstrijskih politikov tako na Dunaju kakor tudi na Koroškem ter mnogi glasovi v tisku obeh vladnih strank v letih od 1945 do ustanovitve »Kärntner Schulverein Südmark« v letu 1955. (Priloga števil. 10.)

ganjanje koroških Slovencev in zlasti za njihovo izselitev. Ti ljudje so ustanovili po raznih vaseh krajevne skupine ter zbrali lokalne zaupnike in so že v letih po 1945 večkrat izdali parole za stavko, da bi sabotirali dvojezični pouk v ljudskih šolah.

Čeprav je zvezno ministrstvo za pouk že z odlokom z dne 21. 11. 1956, številka 93.887, prepovedalo šolske stavke in zagrozilo z kaznijo, je »Kärntner Heimatdienst« skupaj z deželnim poslancem in vladnim svetnikom dr. Mayrhoferjem, predsednikom OVP-frakcije v koroškem deželnem zboru, ter dr. Valentinom Einspielerjem kot načelnikom organizacije »Bund der Windischen« pozval prebivalstvo na šolsko stavko in so takšno stavkovno akcijo tudi startali v juliju 1958. Vendar je prišlo do takih šolskih stavk v okraju Velikovec izmed 43 šol samo na 7 šolah, v okraju Beljak-podeželje izmed 25 dvojezičnih šol na 7, v okraju Celovec-podeželje pa na nobeni šoli. Celotno na onih šolah, na katerih so bile izvedene šolske stavke, so bile le-te izvedene, razen v Pliberku, le v omejenem obsegu ter je z vso pravico moč reči, da se je ta julija 1958 provocirana šolska stavka klavrno izjalovila. (Priloga števil. 12.)

»Kärntner Heimatdienst« in priključene organizacije pa tega rezultata niso vzeli na znanje, marveč so v tisku stalno napadali dvojezično šolo, v ostalem pa so vsakogar, ki se ni udeležil šolskih stavk, označili za izdajalca ter zlasti izražali, da so samo tisti zvesti domovini, ki so se jim pridružili. Hkrati so izvajali preko svojih gospodarskih organizacij in v njihovih zvezah vključenih obrtnikov in industrialcev masiven pritisk na prebivalstvo Južne Koroške ter končno sklenili nadaljevati s šolsko stavko v jeseni 1958.

Zaradi teh masivnih groženj so bile organizacije koroških Slovencev prisiljene sklicati v Celovcu dne 19. 7. 1958 tiskovno konferenco in pokazati na zgrešenost šolske stavke. Med diskusijo se je oglasil k besedi tudi celovski FPO-občinski svetnik Alfons Vallon, ki je smiselno izjavil: »Kar julija ni uspelo, bo ob boljši organizaciji uspelo v jeseni.« »Kärntner Heimatdienst« in vanj vključene organizacije zatem niso mirovali ter se je gonja proti dvojezičnemu šolstvu skoro vsak dan v tej ali oni obliki odražala v tisku. Očitno so se nadejali, da bo v ustvarjenem napelem ozračju ob začetku šole 1958 proklamirana šolska stavka brez izjeme izvedena; dejansko pa je več ali manj zajela spet le 15 šol. (Priloga 13.)

Čeprav je bila z odlokom zveznega ministrstva za pouk dana deželnemu šolskemu svetu podlaga za poseg proti tem stavkovnim parolam in je bilo v samem odloku poudarjeno, da pomeni stavkovna parola dejanski stan ščuvanja po § 305 kaz. zak., deželni šolski svet nikakor ni smatral za potrebno poseči vmes. Šolska stavka je bila predvidena za 29. 9., 30. 9. in 1. 10. 1958, predtem pa so se vršila številna zborovanja »Kärntner Heimatdienst-a«, (ki pa se jih je prebivalstvo komaj udeleževalo), da bi dosegli pri šolski stavki prijemljiv rezultat.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Slovenska pesem je vzradostila srca bistriških delavcev

Deževalo je minulo nedeljo, ko so združeni moški pevski zbori slovenskih prosvetnih društev iz Pliberka, Železne Kaple in Št. Vida v Podjuni vozili proti Celovcu in naprej na Bistrico v Rožu, kjer je bil napovedan koncert slovenskih pesmi. Kakšna bo udeležba ob tako neugodnem novembrskem vremenu, je bila zaskrbljenost, ki si jo lahko razbral iz obrazov in slišal iz pogovorov.

Toda, glej! Ko je dolga vrsta štiridesetih pevcev stopala na oder in se zvrščala v zbor, je imela pred seboj zasedeno obsežno dvorano Bärenwirtove gostilne. Občinstvo je burno pozdravljalo pevce že prej, preden so zadonele slovenske pesmi po dvorani.

Odkod toliko ljudi ob takem vremenu in zakaj? Ljudje, željni slišati slovenske pesmi, niso prišli iz oddaljenih krajev, temveč le iz Bistrice in sosednjih Mač, Psinje vasi, Sveč in Št. Janža. Od številnih družin je prišlo kar po štiri ali še več družinskih članov. Prišli pa so zato, da po pritisku in ustrahovanju ter izsiljevanju odjav od slovenskega pouka, ki so ga doživljali tudi v teh krajih v zadnjih tednih, najdejo svojo uteh v slovenski pesmi. Pesem so pričakovali kakor sončen žarek v teh mračnih jesenskih dneh ter nemira v deželi, ki naj da pobudo za zopetno mirno sožitje in medsebojno razumevanje v kraju. Da so vse to iskali in našli na nedeljskem koncertu, je pokazalo navdušenje in dobra volja s kakršno so spremljali zares prvovrstno podane pesmi z občuteno glasbeno barvnimi odtenki, z odlično interpretacijo in harmonično uravnovešenostjo vse do konca s stopnjevano navdušenostjo. Pesem je družila bistriške delavce in mladino ter kmete in druge ljudi iz sosednjih vasi do pozne večerne ure.

Zastopnik Slovenske prosvetne zveze je v svojem nagovoru navedel, da je naša lepa domovina zanimiva in svojevrstna ne samo zaradi prirodnih krasot, visokih gor, dolin in jezer, temnih gozdov in plodnih polj, temveč tudi prav zaradi tega, ker živita v tej deželi od nekdanjega dva naroda: nemško in slovensko govorečca. Vse ljudi na Koroškem zblizujejo predvsem tudi pesem, saj je znano, da Korošci radi prepevajo in poslušajo petje. Zaradi tega je med drugim dejal, da je vzradoščen, ko more tudi v tej dvorani pozdraviti izredno veliko število ljubiteljev slovenske pesmi, delavce, kmete, očete in matere, posebno pa mnogo mladine in tudi nekaj izobražencev. Hvaležni smo zborovodjem, vsem krajevnim pevovodjem in vsakemu posamezniku pevcu, ki gojijo pesem z veliko ljubeznijo ter nam jo posredujejo. Naj jim bo za njihov trud majhno plačilo navdušenje in hvaležno priznanje našega ljudstva, ki jim je izkazalo letošnjo jesen že na več dobro obiskanih in uspešnih koncertih.

Vedno velja, kdor ljubi pesem, ljubi in spoštuje vse lepo in dobro v človeku. Za

tem idealom stremimo in se za njega prizadevamo vsi. Želimo, da bi bilo lepo in harmonično življenje v družini, vasi in deželi, kjer živita eden poleg drugega dva naroda. Tudi mi radi poslušamo dobro zapeto pesem sosednjega ali katerega koli drugega ljudstva. Tudi v tej dvorani nismo vsi enakega mišljenja, toda pesem je vez od srca do srca. Slovenska pesem, spremeljevalka naših rodov skozi stoletja ob vseh lepih in še bolj hudih časih, je trajen dokument, da smo doma v tej lepi pokrajini, narodna pesem pa je naš neizbrisljiv domovinski list. Slovenska je ta naša pesem, ne pa vindišarska, ker vindišarskega naroda na Koroškem ni, ker ni vindišarske pesmi in vindišarske literature.

Ves svet ve, da živita na Koroškem dva naroda, ki naj bi bila enakopravna tudi glede govorce. Koroški Slovenci nočemo, da bi se nas raznarodovalo, da bi se uganjal nad nami rododom, hočemo svoje že v ustavi in državni pogodbi zasidrane pravice v šoli in vsem javnem življenju. Zato odklanjamo vse odloke o okrnjevanju slovenščine v šolah, prav posebno septembrski odlok deželnega glavarja o možnosti odpisovanja otrok od slovenskega pouka, ki je na stečaj odprl vrata nacionalističnim in šovinističnim mahinacijam in pritisku socialno in gospodarsko močnejšega nad šibkejšim. Prav deželni glavar je pri otvoritvi nove šole na Humcu drugače govoril, kakor pa je storil, ko je dejal, da so Korošci vsi enaki ne glede na jezik ter imajo vsi enake pravice ter da sam osebno smatra šolsko odredbo iz leta

1945 za najbolj primerno.

Hočemo, da se dodobra naučimo pismene materinščine, hočemo pa se priučiti tudi jezika naših nemško govorečih sodeželanov. Prav nič pa ne škoduje tudi onim po naših vaseh, ki se ne štejejo za Slovence, da se tudi naučijo drugega deželnega jezika. Z znanjem obeh jezikov se bomo lažje med seboj spoznavali, cenili in bolj spoštovali. Za vse velja pravilo: čim več jezikov znaš, tem več veljaš, več kultur lahko spoznaš in uživaš.

Ob koncu je govornik dejal, naj se zavedamo, da gleda na nas več kot tisoč težkih let, dolgih po času in polnih hudih in trpkih preizkušenj. Kljub vsemu so koroški Slovenci na tej zemlji ostali in se ohranili in tudi mi nočemo umreti. Ne klonimo, ker pravica je na naši strani, pokazimo nekoliko več poguma in vere v bodočnost!

Navdušenje in pogovori med ljudmi po koncertu na Bistrici v Rožu, ki že dolgo niso bili deležni tako lepega nevsakdanjega kulturnega doživetja, so verna pričča in neovrgljiv dokaz, da prebivalstvo tega industrijskega in že močno ponemčenega kraja noče imeti nič skupnega s krogi neodgovornih hujskačev proti slovenski besedi ter proti slovenskemu narodnemu ustvarjanju in izživljanju. Kljub vsem nakanam in pritisku s pomočjo nepoučenih priseljencev, ki jih kujejo ljudje okoli Heimdiensta in drugih protinarodnih organizacij, iskreno ljubijo slovensko besedo, pesem in misel ter po svojem doprinašajo za ohranitev teh dobrin.

Priprave za jugoslovansko bibliografijo

Na plenarnem sestanku sekcije za bibliografijo Zveze bibliotekarskih društev Jugoslavije v Sarajevu so razpravljali o načrtu za natis splošne jugoslovanske bibliografije, ki bi združila v eno delo vse posamezne bibliografije, objavljene v letih od 1945—1955. V inozemstvu vlada za delo jugoslovanskih bibliografov veliko zanimanje. UNESCO je naprosil predsednika jugoslovanske sekcije za bibliografijo, naj napiše članek o jugoslovanski bibliografski dejavnosti po osvoboditvi.

Slovenski pevec v londonski Operi

Prvak zagrebške opere Josip Gostič, ki je začel svojo umetniško pot kot tenor ljubljanske Opere, je uspešno gostoval v londonskem opernem gledališču »Covent Gardenu«. Nastopil je v vlogi samozvanca v operi »Boris Godunov«.

Pa ne samo posamezni umetniki jugoslovanskih opernih gledališč so v tujini deležni priznanja marveč tudi posamezni ansambli jugoslovanskih gledališč so v tujini zelo priljubljeni. Tako bo v začetku prihodnjega leta gostovala beograjska Opera v beneškem opernem gledališču. Spored bo obsegal tri izvedbe opere »Knez Igor« pod vodstvom dirigenta Oscarja Danona.

Kljub silnemu tehničnemu napredku še dosti nepismenih

Najnovejše statistike, ki jih je sestavila mednarodna organizacija UNESCO ob sodelovanju statističnih uradov iz 80 dežel sveta, kažejo, da je na svetu še vedno okoli 700 milijonov ljudi nepismenih, kar pomeni, da je nepismenega 44% človeštva. Seveda ta odstotek ni v vseh deželah enak. V nekaterih evropskih deželah je manj kot 1% nepismenih, v nekaterih afriških deželah je pa tudi do 95% ljudi nepismenih.

Statistiki cenijo, da je na svetu okrog 850 milijonov ljudi od pet do devetnajst let. Od teh fantov in deklet jih samo 30 procentov hodi v ljudske šole, okrog 7 procentov pa v gimnazije in druge srednje ter višje šole. Vsako leto je te mladine za 15 do 20 milijonov več in tako bo brzkone leta 1970 na svetu ena milijarda mladih ljudi. Od 330 milijonov učencev in dijakov na svetu so štiri petine v ljudskih šolah, ena petina pa v srednjih šolah.

Podatki o šolah ne zadostujejo, da bi si ustvarili predstavo o stanju izobraževanja po svetu, o tem, koliko se lahko nauče otroci, mladina in odrasli v raznih deželah. Zato je statistični urad UNESCO zbral tudi statistične podatke o založbah

in razširjenosti informacijskih sredstev.

Po svetu je okrog 400.000 javnih knjižnic. Vendar so te zelo neenakomerno razporejene. Dvanajst dežel je sporočilo, da ima vsaka po več kot 5000 knjižnic. Samo v Sovjetski zvezi jih je skorajda 150.000 s skupno 600 milijoni zvezkov.

Med največjimi knjižnicami so Kongresna knjižnica v ZDA z blizu 11 milijoni knjig in 25.000.000 raznih dokumentov, Leninska knjižnica v Moskvi z 9 milijoni knjig in 11.000.000 dokumentov, pariška Narodna knjižnica z več kot 6 milijoni knjig in londonski Britanski muzej s 5.000.000 knjig in časopisnih kompletov itd.

Izračunali so, da so lani v svetu natisnili okrog 315.000 knjig, ne všteti periodičnih publikacij. Od tega jih je bilo 45% objavljenih v Evropi, 25% v Aziji in 20% v Sovjetski zvezi. Med deželami, ki so izdale največ del, so Japonska s 25 tisoč, Velika Britanija 20.000, Indija 18.000, Zahodna Nemčija 16.000, ZDA 13.000 in Francija 12.000. Vsako leto izide okrog 25.000 prevedenih del, od tega 4000 v Sovjetski zvezi in nad 2000 v Vzhodni in Zahodni Nemčiji. Več kot polovico knjig, objavljenih v prevodu leta

1956, je bilo prevedenih iz angleščine ali iz ruskega originala, nad 20 odstotkov pa iz francoščine ali nemščine.

Statistiki so tudi ugotovili, da na svetu izhaja nad 35.000 časnikov, od tega 8000 dnevnikov. Skupna naklada znaša 250.000 milijonov izvodov, kar pomeni, da znaša svetovno povprečje 91 časnikov na 1000 ljudi. Dežele, v katerih je to povprečje največje so: Velika Britanija, Švedska, Luksemburg, Finska, Japonska itd.

Glede proizvodnje dolgomeračnih filmov prednjači osem dežel. V vsaki so izdelali lani po 100 filmov. To so Japonska — 14, ZDA — 337, Indija — 286, Hongkong — 227, Francija — 129, Nemčija — 123, Velika Britanija — 108 in Italija — 103.

Po svetu je okrog 315 milijonov radijskih sprejemnikov, se pravi, da odpade 115 radijskih sprejemnikov na 1000 prebivalcev; vendar so neenakomerno razporejeni, saj jih približno polovico odpade na ZDA, ena četrtnina na Evropo in malone ena desetina na Sovjetsko zvezo.

Televizija je najmodernejšo sredstvo, ki se hkrati najhitreje širi. Lani je bilo po svetu 64 milijonov televizijskih sprejemnikov, od tega 45 milijonov v ZDA.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Pri razkosanosti naselitvenega ozemlja in ločitvi po tujerodnih zasekah je to razumljivo, čeprav razdalje od osrednje Ladinije do Furlanov na vzhodu in do Romančev na zapadu se nam ne zdijo posebno velike. Še posebno, če upoštevamo, da so bile na zapadu zelo dolgo dobo še mnogo manjše. Vendar ne smemo pozabiti, da je pomanjkanje železnic in modernih cest za masovni promet in povezavo krajev v prejšnjih stoletjih imelo dvojno stran: Bilo je pomembna zaščita za ohranitev svojstvenosti in jezika odmaknjenih krajev, preprečevalo in zaviralo pa je na drugi strani odločilne medsebojne stike in povezavo tudi samo malo oddaljenih pokrajin. Tako je segala romanščina zapadne veje še v 18. stoletju po vsej dolini Adiče (Etsch) do Merana, ki je z vsi dolino Vintosa (Vintschgau) spadal vse do leta 1803 pod oblast škofov romanskega središča Coira (Chur) v Grissonu (Graubünden). Šele priključitev k nemški škofiji Brixen ter sledeča uvedba splošne ljudske šole po nemških cerkvenih oblasteh je dovedla do popolnega ponemčenja celotne prej strnjene romanske pokrajine. Danes živi-

jo v dolini samo še skromni ostanki romanske govornice v gorskih zaselkih na skrajnem zapadu, posebno na pobočjih in v stranskih grapah v okolici Malsa. Vendar pa nekdanjo romansko naselitev kljub potujenju še danes izpričujejo splošno prevladovanje romanskih imen in označb za kraje in zaselke, za gore in pokrajino, romanska družinska imena ter izrazito romanski zunanji izraz ljudstva, značilne oblike cerkva, hiš in naselitve, ohranjene navade in šege doline.

Tudi ponemčenje gorskih dolin osrednje Ladinije v sedanjem obsegu je rezultat šele razmeroma pozne dobe in najnovjših dni: Že zgoraj¹⁴¹⁾ smo omenili zahtevo nemških nacionalistov Tirolske aprila 1899 v takozvanem »Mestnem programu«, da se izločijo občine dolin Fassa in Fiemme (Fassatal in Fleimsertal) iz uprave Tridenta in priključijo nemški upravi v Bozeno ter da se v šolah teh povsem ladinskih dolin uvedejo šole z nemškim učnim jezikom, kakor jih je maja 1900 tirolski dežel-

ni zbor s pomočjo nemške večine tudi formalno uzakonil. Na istem mestu je bilo tudi že omenjeno, da je prav ta nasilni ponemčevalni ukrep razbil leta 1902 zadnji poizkus sporazumne rešitve narodnostnih vprašanj Trentina v okviru Stare Avstrije.

Strnjena narodna celotnost in nemštvo Južne Tirolske, ki jo s posebno zavzetostjo naglašajo današnji nemški politični »zgodovinarji« in propagandisti na obeh straneh Brennerja, sta torej v precejšnji meri prav mladega datuma.¹⁴²⁾ Tudi v tem vprašanju je potemtakem ob malo bližjem pregledu resnica v Južni Tirolski in pri nas na Koroškem precej podobna.

Celo na skromne ostanke nekdanjega obsega razredčeno število Ladincev ter zadnja zatočišča njihove naselitve so bila nemškemu nacionalistom v Stari Avstriji v napotje. Danes opevana »skupnost intere-

¹⁴²⁾ Pripomba: Primerjaj Carlo Battisti, L'Italia e l'Alto Adige, Firenze 1956, str. 15: »Ali ni nikoli pomislil g. prof. Gschntzer, koliki del sedanjega »narodnostno nemškega« elementa Visokega Poadižja izvira iz ponemčenja ladinskih množic v Venosti (Vintschgau), v dolini Isarca (Eisacktal) ter italijanskih v predelu Adiče (Etsch) od Salurna do Merana? Razgovor o tem ne bi bil nezanimiv«.

¹⁴¹⁾ Pripomba: Glej nadaljevanje št. 78 članka!

sov Nemcev in Ladincev Južne Tirolske« ter pripovedovanje o posebni zaščiti ladinskega ljudstva v času vladanja Nemcev v Stari Avstriji so gladko izmišljene potvorbe današnje nemške propagande. Kakor smo zgoraj izvajali je resnica baš nasprotna. Popolno ponemčenje ladinskih dolin je spadalo v Avstriji med osnovne in prve cilje nemškega nacionalizma.

Kakšne zaščitne določbe v korist Ladincev, njihovega jezika in kulture nemška uprava Stare Avstrije nikakor ni poznala. Nikjer ladinski jezik ni užival uradnega priznanja: V val Badia (Enneberg) in val Gardeina (Grödnertal) je kljub izključno ladinski naselitvi veljala edinole nemščina pri vseh uradih in oblasteh; v Fodomu (Livinalongo) in valle d'Ampezzo je pri upravnih in sodnih oblasteh v avstrijskih časih uživala priznanje izključno italijansko-nemščina in nemščina, pri nadrejenih oblasteh pa izključno nemščina; v val di Fiemme (Fleimsertal) in val di Fassa (Fassatal) je veljala uradno pravtako kvečjemu italijansko-nemščina. Borba nemških nacionalistov tedanje Tirolske nikakor ni veljala uvedbi ladinskega jezika v teh dolinah, marveč je stremela z vsem nasiljem vladajoče večine za zamenjavo italijansko-nemščine za nemščino, da bi čimprej v celoti ponemčila tudi Ladince dolin, ki so spadale pod upravo Tridenta. (Se nadaljuje)

Kmečko-gospodarsko razvojna vprašanja na Radišah

Pred nedavnim sem postal pozoren ob poslušanju slovenske oddaje celovškega radia. Slišal sem znane glasove, najprej Lamberta Pisjaka, izkušenega in razgledanega kmeta p. d. Pridovnika. Postal sem radoveden, kaj bo ta radiški kmet na postavljeni mu vprašanja povedal.

In zares so bila njegova izvajanja zanimiva, verna slika gospodarskega stanja in razvoja na gorskih kmetijskih obratih na Radišah. Naj sledi nekaj izvlečkov iz njegovih besed.

Radiše, ki jih poznamo predvsem po dobrih Wrulichovih pevcih in pevkah, so izrazito kmečka občina, ki šteje le nekaj nad 500 prebivalcev, od teh pa je 89 odstotkov prebivalstva udeleženega v kmetijstvu. Zaradi malega obsega in kmetijskega značaja je občina finančno šibka, ker nima virov iz močnih obrtnih podjetij ali kakšnega industrijskega obrata.

Pridovnik je pripovedoval o poti kmetijskega gospodarstva v zadnjih desetletjih. S proizvodnjo, kakršna je bila pred tridesetimi leti, bi danes ne mogli izhajati. Omenil je takratne okoliščine proizvodnje, ki je slonela na nepremakljivih starih tradicijah. Spremenjene prodajne okoliščine in čas je zahteval, da se je proizvodna smer spremenila z izbiro semenja in ustreznim gnojenjem, da je s tem produkcija naraščala. Dejal je, da je bila nekdanja glavna donosna žitarica oves, ko so ga lahko prodajali v Celovec številnim izvožkom s konjsko vprežo. Motorizacija je žive konjske sile izpodrinila ter s tem tudi zanimanje za oves. Proizvodnjo je bilo treba bolj usmeriti na krompir, prašičjerejo in živinorejo, da se more kmet obdržati na svoji grudi. Dejal je, da je kraj zapostavljen, ter bi morala vlada med drugim pri predpisovanju davkov upoštevati neugodni položaj kmetov v majhni hribovski občini ter jih določiti na ustrezno in zmogljivo višino. V glavnem pa smatra kot osnovni pogoj za razvoj in procvit kmetijskega gospodarstva na Radišah zgraditev dobre ceste v kraj, da bi vas odprla svetu in koristila tujskemu prometu.

Drugi, ki je povedal marsikaj o problemih kmetijstva na Radišah, je kmet mlajše generacije Tomej Ogris, p. d. Kopajnik na Tucah. Tudi ta je dejal, da vidi glavno nalogo kmetijstva v dviganju proizvodnje. On sam na svoji ne ravno zelo ob-

Celovec

Mnogi uradi koroške deželne vlade so razmeščeni po različnih krajih mesta. Iz tega vzroka se je deželna vlada odločila, da zgradi za poslopjem deželne vlade v Miesstalerstrasse v bivšem botaničnem vrtu novo petnadstropno upravno zgradbo. Gradbena dela so napredovala že tako daleč, da je stavba v surovem stanju že pod streho ter so prejšnji petek praznovali ta uspeh.

Z novo zgradbo bo v prvi vrsti omogočeno enostavnejše upravno delo, ustrezno pa bo tudi ljudem, ki imajo opravke v deželni uradih, ker jim ne bo treba iskati posameznih uradov po vsem mestu. Skupni gradbeni stroški bodo znašali 4,8 milijona šilingov, doslej dogotovljeno surovo stanje poslopja je stalo 2 milijona šilingov. Zgradba prikazuje popolnoma nov v Celovcu še ne običajen tehniški sistem za upravno poslopje. Prav tako bo tudi notranja ureditev prostorov izvedena po novem načinu in sicer s premakljivimi stenami. Stene bodo mogli poljubno premikati in s tem vedno spet doseči ustrezno razporeditev prostorov. Uspelo je tudi, da so ostala drevesa v bivšem botaničnem vrtu po večini ohranjena ter ne bo posebne izgube na zelenju. Predvideno je, da se bodo mogli v novo uradno poslopje vseliti prihodnje jesen.

Razne vesti iz Koroške

V Celovcu se skoraj vsak dan primeri kakšna prometna nesreča. Minuli ponedeljek so javili kar dve težji nesreči, pri katerih je en moški zgubil življenje, druga pa se je po naključju končala prizanesljivo. V bližini vrta gostilne Kreuzwirt je hotel 50-letni rentnik Zankl prečkati cesto. Ko je bil na tračnicah cestne železnice, je privozila motorna cestna železnica. Voznik je Zankla prepozno zapazil in ni več mogel vozila pravočasno ustaviti. Cestna železnica je nesrečnega moža zgra-

sežni kmetiji založi vsako leto okoli 10.000 šilingov za gnojila in krmila. S tem mu je uspelo, da je dvignil proizvodnjo za 100 odstotkov. Po svojih izkušnjah pa svetuje in priporoča sosedom, katere vrste poljskih pridelkov naj pospešujejo in gojijo. Dotaknil se je drugih vprašanj v občini in obžaloval, da kraj še nima nobenih dohodkov iz tujkega prometa, čeprav bi bile Radiše v bližini Celovca mikavna izletna točka, ki se lahko meri s Piramido in drugimi izletnimi kraji.

Tudi Ogris je naglasil, da je tudi za turizem pogoj predvsem dobro urejena cesta, ki je doslej še vedno občinska pot

ter je še vedno ni prevzela dežela. Pričakujejo in zahtevajo na Radišah, da se ta nevdržni nedostatek odpravi in čimprej potrebno ukrene od strani pristojnih oblasti. Šele potem bodo mogli na Radišah urediti tujke sobe in gostišča ter bo kraj odprt donosnemu tujskemu prometu s katerim naj se okoristijo tudi pri nas.

*

V razgovoru z urednikom oddaj »Za našo vas« pri celovškem radiu smo zvedeli, da bo sledila še vrsta podobnih reportaž, ki bodo tudi iz drugih krajev pokazale perečo krajevno, pozitivno in negativno stran iz različnih področij.

Vnašanje narodnostne nestrpnosti v našo vas

Pri nas na Radišah se je v pričetku tedna pričel šiviljski tečaj, prirejen od kmetijske zbornice za Koroško. V naš izrazito slovenski kraj so poslali strokovno učiteljico, da bi tečajnicam posredovala šiviljsko znanje. Vse tečajnice govore doma lepo po domače slovensko in naravno je, da so se hotele slovenske govornice posluževati tudi na tečaju, h kateremu so

slovenščine po tečajih kmetijske zbornice nikakor ni pripravno sredstvo za pomirjenje v deželi in lepo sožitje med obema narodoma.

Pri navedenem primeru odklanjanja slovenščine se ne moremo ubraniti vtisa, da nacionalističnim krogom ne gre le za izpodrinjenje slovenščine v šolah, temveč tudi po kmečkih domovih, prav po naci-

Slovenska prosvetna zveza naznanja

Koncerta

V nedeljo, dne 23. novembra 1958

v SLOVENJEM PLAJBERKU ob 3. uri popoldne v gostilni Sereinig, na TRATI pri Borovljah ob 7. uri zvečer pri Cingelcu.

Koncertirajo združeni mešani in moški zbori slovenskih prosvetnih društev iz Kotmare vasi, Bilčovsa in iz Št. Ilja SPD Loga vas pod vodstvom centralnega zborovodje SPZ Pavla Kernjaka. Pevke nastopijo v slikovitih rožanskih narodnih nošah.

Ljubimo in cenimo našo slovensko pesem — zato se bomo obeh koncertov udeležili v obilnem številu. Srčno vabljeni vsi!

SPZ

se prijave, da bi se kaj koristnega naučile. Pričakovale so in z njimi vred vsi drugi vaščani, da bi morala imeti kmetijska zbornica razumevanje, da se tečaj izvaja v slovensko govorečem kraju ter da bo poslala učiteljico, ki razume in upošteva jezik domačinov ter ga ne zaničuje.

Toda zgodilo se je prvi dan, v ponedeljek, ko so tečajnice govorile slovensko, da učiteljica ni mogla brzdati svoje mrznje do domačega jezika ter je dekletom rekla, da ne smejo govoriti slovensko.

Tak postopek strokovne učiteljice je seve nemalo ogorčil kmete domačine, kajti radiški kmetje prav tako plačujejo zbornične doklade in upravičeno zahtevajo, da voditeljice tečajev na našem ozemlju razumejo in obvladajo slovenščino ter jo spoštujejo. Za tako nastojenje voditeljice delamo odgovorno zbornico, ki jo je poslala v naš kraj in je ni opozorila na bistvene krajevne razmere glede narodnosti. Ali pa so tako storili namenoma ter je tudi ta v službi za iztrebljenje slovenščine na Koroškem, čemur se ob pojačeni gonji proti slovenskemu življu, ki so jo v zadnjem času razpredli nacionalistični krogi, ne bi čudili.

Smatramo, da je kmetijska zbornica, za katere vzdrževanje doprinašamo v enaki meri z našimi davki, za slovensko in nemško govoreče kmetijstvo na Koroškem ter bi morala v enaki meri in nepristransko upoštevati koristi in svojstvenosti kmetijstva obeh narodnosti, ki sta po ustavi in Državni pogodbi enakopravni. Posiljevanje

bila in tresčila na pot za pešce. Pri padcu se je tako hudo poškodoval, da je umrl že med transportom v bolnišnico.

Na železniškem prelazu pri Lendu pa je 12-letna šolarica Rosa Schluga hotela s kolesom preko proge, čeravno so bile rampe zaprte. V istem trenutku je pridrvel ekspresni vlak, ki ga je deklica šele v zadnjem trenutku opazila. Skočila je še korak nazaj in imela posebno srečo, da je ostala nepoškodovana, čeprav jo je vlak že oplazil. Kolo je bilo popolnoma razdejano.

Kako dolgobomo še čakali?

Sestavni del avstrijske Državne pogodbe z dne 15. maja 1955, ki je dne 30. junija 1955 tudi formalno začela veljati, je člen 7, kateri vsebuje določila o zaščiti slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji in se glasi:

§ 1. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.

§ 2. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelek šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvaške šole.

§ 3. V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini.

§ 4. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani.

§ 5. Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvzamejo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.

Na podlagi teh določil je bila do sedaj ustanovljena edino le Državna realna gimnazija za Slovence v Celovcu.

Vsa ostala določila so do danes ostala neuresničena! Koroški Slovenci vprašujemo: Kako dolgo bomo še čakali?

Blato — Komelj

Poročila sta se Pepi Mlinar p. d. Rešov na Blatu in Pistočnikova Ančka na Komlju. Zvezo za življenje sta sklenila ob koncu minulega tedna. Ančko poznajo mnogi gosti Breznikove gostilne, saj je bila več mesecev natararica v gostinskem podjetju. S svojo spretno postrežljivostjo si je osvojila naklonjenost gostov. Spoznala sta se z Rešovim Pepom in iz tega poznanja je nastala vztrajna in trajna ljubezen, ki je našla svoje potrdilo v poročni slavnosti. Srčno čestitamo!

11-milijonski projekt v Celovecu bo postal resničnost

Celovška mestna občina in velesejska direkcija sta v torko povabili številne predstavnike uradov, oblasti, združenj in strokovnjakov k svečanemu začetku gradbenih del celovške velesejske in mestne dvorane. Z deli so začeli takoj po svečanem prvem urezu z lopato, ki sta ga napravila mestni župan Ausserwinkler in prezident velesejskega mestni svetnik Novak. Gradnja velikanske mestne in velesejske dvorane, kateri bo priključenih še več uradov, velesejska restavracija in drugo, je eden največjih projektov v Celovcu. Stroški za ureditve načrti bodo znašali okoli 11.000.000 šilingov. Gradbena doba bo predvidoma trajala 19 mesecev, vendar mora biti do prihodnjega velesejskega poslopja že v surovem stanju, ker bodo prostore že porabili za razstavišča.

Novi objekt, ki ga bodo zgradili na bivšem športnem igrišču ob velesejskem prostoru bo za Celovec velikanskega pomena, ker se ga bo dalo uporabiti za najrazličnejše prilike: za kulturne prireditve, za bankete, za športne prireditve in za pospeševanje tujkega prometa. V dvorani sami bo prostora za 10.000 ljudi, in sicer bo 8000 sedežev in 2000 stojišč. Zločljivi oder iz jeklenih cevi bo omogočal, da bodo dvorano res lahko uporabljali za najrazličnejše priložnosti. Šest mesecev v letu — od oktobra do marca — bodo dvorano uporabljali tudi za drsanje, saj bo zgrajeno prvovrstno umetno drsališče, ki

bo odgovarjalo vsem mednarodnim predpisom. V njej se bodo vršile najrazličnejše športne prireditve. Ko bo drsališče v prometu, bo za gledalce še vedno ogromno prostora, in sicer 3000 sedežev in 2000 stojišč.

Nova, veličastna zgradba, ki bo nastala na pobudo mestne občine in velesejske direkcije ter gradbenega odseka deželne vlade, bo za Celovec velikanskega pomena, ker s tem bo mesto dobilo največji prostor v katerem se bodo odigrale največje prireditve kulturnega, gospodarskega in športnega pomena. Služila pa bo v veliki meri tudi pospešitvi tujkega prometa v Celovcu, ki iz leta v leto vedno bolj pridobiva na pomenu. Vsa ta dejstva v polni meri opravičujejo razmeroma visoke investicije za projekt, ki bo uresničen do Koroškega velesejskega leta 1960.

KOLENDAR

Petek, 21. november: Dar. D. M.
Sobota, 22. november: Cecilija
Nedelja, 23. november: Klemen
Ponedeljek, 24. november: Janez
Torek, 25. november: Katarina
Sreda, 26. november: Konrad
Četrtek, 27. november: Virgilij

INTERPOL V ZAGATI

Stvar se je začela na neki mali nena- vadni poroki blizu Ankare. Bila je poroka kot vse druge. Toda zaradi tega, kar se je na njej odigralo, so nastopile take komplikacije, da celo Interpol, vsemogočna mednarodna policijska organizacija, ne ve kaj naj naredi. Toda začnimo pri začetku.

V začetku aprila letos je Omar Turikanel, ki je znan po svojih specialitetah, s katerimi streže gostom v mali, toda razkošni restavraciji blizu Ankare, sprejel sporočilo, naj pripravi poročno kosilo za 27 ljudi. Omar ni okleval. Sestavil je res odlično jedilnik. Ko so prišli svatje v restavracijo, je bil Omar presenečen. Mož je bil očitno prestar za svojo mlado in lepo ženo, ki je bila zelo žalostna. Mož je bil znan po svojem bogastvu.

Toda to Omarja ni nič brigalo! Bilo mu je le žal, da svatje niso bili veseli in razposajeni. Vse je kazalo, da je bila poroka sklenjena samo zaradi denarja.

Potem je Omar postregel z gobami. Bile so res okusno pripravljene in so jih kaj hitro pojedli. Naslednji trenutek se je zgodilo nekaj, česar ni nihče pričakoval. Gostje so se pričeli vsi do zadnjega noro smejeti. Celotna žalostna nevesta je bušnila v smeh. Čez dve uri je postalo stanje kritično. Svatje so se valjali po tleh, nevesta je hotela skočiti skozi okno, eden pa je dobil srčni napad. Ko po petih urah smeh ni prenehal, so poklicali policijo.

Kmalu so se vsi svatje znašli v zaporu. Med njimi sta bila tudi Omar in njegov kuhar. Šele ob zori je smeh ponehal. Nevesta je postala zopet žalostna...

Policija je pričela raziskovati. Ugotovili so, da so smeh povzročile gobe, ki jih je prinesel neki neznan človek in ki se je predstavil kot nevestin sorodnik. Z analizo so dokazali, da je to neka vrsta mehi-

kanskih gob, ki imajo posebno opojno lastnost in pri človeku izzovejo smeh. Policija se je predvsem zanimala, od kod te gobe izvirajo. Ker so šli sledovi čez mejo, se je v vsi stvar vmešal Interpol.

Po dolgem iskanju so ugotovili, da je prišel zaboj z gobami iz malega mesteca na jugu Francije in da je bil namenjen v Turčijo. S pomočjo tega zaboja so prišli na sled neki ultramoderni bandi gangsterjev, ki tihotapi opojne gobe. Posebno vrsto mehiških gob gojijo na jugu Francije in jih v paketih pošiljajo po vsej Evropi. Policija je dognala, da jih pošiljajo največ v Pariz in Zürich, od tam pa v druga mesta. Pravijo, da so ljudje, ki jih gojijo, »amaterji« — čeprav jih potem za drag denar prodajajo dalje.

»Halucinantne gobe« so postale v Evropi znane šele pred kratkim. Na stari kontinent so jih prvič prinesli leta 1955. Znani zbiralec rastlin jih je prodal botaničnemu vrtu v Parizu. V »veliki enciklopediji gob« ta vrsta še ni bila zabeležena, čeprav imajo tam na seznamu 78.000 vrst gob, zato je bil direktor tega vrta zelo srečen,

ko je dobil to novo vrsto. Skrbno jih je negoval in kmalu je imel celo gredo teh tajinstvenih gob. Nekega dne se je ojunčil in jih poskusil. Kmalu je čutil čudne posledice. Vsa opažanja je takoj sporočil francoski akademiji znanosti. V poročilu je napisal, da je potem ko je pojedel tako gobo, pomislil, da je njegova osebnost razdvojena. Dobil je močne halucinacije. Poleg vsega se je ves čas histerično smejal. Pozneje so ugotovili, da so te gobe iz Mehike in da jih domačini uporabljajo v verske namene.

Kljub naporom Interpol ne more ugotoviti glavnih vodij tihotapske bande, ki zasluzi veliko denarja na račun »halucinantnih gob«, saj so te postale priljubljeno mamilo.

Omar Turikanel si ni nikoli mislil, da se bo ta žalostna poroka spremenila v zagonetko, ki je ne bo mogel rešiti niti Interpol.

Medtem pa mehiško gobo vedno bolj iščejo po zloglasnih evropskih mestih, kjer cvetijo klubi uživalcev nove opojne gobe. (Iz »7 dni«)

O človeku

Človek najvišje rasti na svetu je bil po dosedanjih medicinskih podatkih Robert Pershing Wadlow iz Illinoisa v ZDA. Rodil se je 1918. leta, umrl pa je 15. julija 1940. Visok je bil — 265 cm!

Med ženskami so »velikanke« mnogo redkejše kot med moškimi. Najvišja ženska na svetu je bila Nemka Marianna Wehde, ki se je rodila 1866. leta; visoka je bila 255 cm.

Po sicer dokaj nepopolnih podatkih je bil doslej najtežji človek na svetu neki

Miles Darden iz Južne Karoline v ZDA, ki se je rodil 1798. leta, umrl pa je v devetpetdesetem letu starosti. Visok je bil nekaj več kot 230 cm, tehtal pa je kar 446 kg!

Ribe slišijo in „govorijo“

Laiki pogosto mislijo, da ribe sploh ne slišijo. To pa ne drži. Novejši poskusi so namreč pokazali prav nasprotno: čeprav ribe nimajo ušes ali kaj podobnega, lahko dojemajo glasove, ker je voda gostejše sredstvo kot zrak. Ribe slišijo celo boljše kot dvoživke in kače. Visoke ali pa zelo nizke ultrazvoke, ki jih človek ne more zaznati, ribe slišijo. Tako n. pr. sliši pisanec, če rahlo žvižgamo ali udarjamo po akvarijski steni ali igramo na kitari ali orgle. Ugotovili so, da ta ribica lahko dojame do 7000 treslajev v sekundi, sami pa celo 13.000. Mnoge ribe se vznemirjajo že, če hodimo po bregu ribnika ali če vržemo na vodno gladino košček kruha.

Ribe slišijo s pobočnico. To je nekakšen kanal, ki poteka od glave do repa in je napolnjen s sokom. Ko treslaj pride do pobočnice, se ta pritiska na čutnice in se prenese naprej po živcih do možganov. Tako sliši cela kopica rib. S pobočnico dojemajo le nizkofrekvenčne treslaje. Znanstveniki so ugotovili, da riba uporablja pobočnico le za sprejemanje zvočnih dražljajev, smer toka pa ugotovi z očmi.

Nekatere ribe lahko prenašajo treslaje preko lobanjskih kosti na notranje uho. To je stalo v razvoju, ko se je del pobočnice ugreznil in se oblikoval v vrečico. Čeprav je to najpreprostejša slušna naprava, ribe z njo slišijo kot kopenski sorodniki s pravimi ušesi.

Strokovnjake zanima tudi vprašanje, ali ribe lahko proizvajajo glasove. Zakaj naj bi ribam služili vsi ti slušni organi, če ni glasov, ki bi jih slišali? Iz zunanega sveta pride v vodo prav malo glasov, ker se odbijajo od vodne gladine, le prav močni prodrejo v ribji svet. Športni ribič pa bo vedel povedati, da nekateri ujeti krapovci »mrmrajo«. Tudi činklja da od sebe čuden glas, če jo primemo s prsti.

Te glasove delajo ribe slučajno, ko jim n. pr. uide zrak iz vzdušnega mehura ali pri drsanju koščeni plavuti, s škrtanjem z zobmi itd. Druge ribe pa jih proizvajajo namerno, in sicer stiskajo z močnimi mišicami vzdušni mehur. Navadno so ti glasovi le neznamiti. V oceanih in jih celo človek lahko sliši, če se potopi pod morsk gladino. Ribe torej niso gluhe in ne neme.

kakor sem pozneje ugotovil, še ni bilo tri leta, medtem ko jih je deklica imela enajst.

»Kje sta doma?«

Deklica je pokazala na vrata, pred katerimi sta stala.

»Mati, mati!« je deček spet zatulil, ko je zagledal prazno kuhinjo.

Zasmilila sta se mi, vendar deklica bolj kot fantek. Ta se je preveč drl, no, morda se mi je deklica zasmilila bolj tudi zaradi svojih velikih oči. Rad bi jima bil pomagal, a nisem vedel kako. Končno se mi je le posvetilo.

»Lačna sta? Nimata kaj jesti?«

»Mati stavka, tudi stric nič več ne pri- nese.«

Deklica je uprla vame proseče oči, kakor da sem odrasel človek in da jima bom lahko pomagal.

»Čakajta, čakajta,« sem zaklical, »prinesem vama kruha in češenj!«

In že sem planil proti cerkvi in potem dalje navzgor po vasi. Menda še nisem bil nikoli tako hitro na Strmecu. Doma sem poiskal cekar in urno splezal na češnjo za kočjo. Ko sem imel cekar poln, sem skočil v shrambo in vzela s police polovico rženega hleba. Čeprav me je dedek, ki zadnje čase ni mogel več stopiti na noge, klical iz kamre, nisem stopil k njemu, marveč sem jo ubral spet dol v revir.

Kako sem se zavzel, ko sem v kuhinji,

pred katero sem pustil deklico in fantka, zagledal Molanko.

»Ti, Marko?! se je začudila.

Že sem hotel pobegniti, a deklica me je zadržala.

»Poglej! Mati je že prišla, izpustili so jo.«

»Rekla sem jim, naj mi pripeljejo še otroka, ali pa naj onj skrbe za njiju.«

Še vedno sem stal tam pri vratih, brez glasu, z odprtimi očmi in usti.

»Si kaj prinesel?« je vprašal deček in pritekkel k meni. »Mati, glejte!« je prese- nečen zaklical, ko je dvignil velik lapuhov list, s katerim sem bil pokrtil kruh in češnjo.

»So te poslali oče?« je vprašala Molan- ka in še ona pristopila.

Postavil sem cekar na tla in skočil na cesto.

Takšno je bilo moje prvo srečanje z Martico, Molankino zakonsko hčerko, in Nejčkom, ki je bil moj po pol brat.

»Kje je kruh?« je vprašala mati tisti večer.

Oče je sekal drva pod kolarnico, z njim je bil Pepček, Štefka se je drla v sadovnjaku, jaz pa sem sedel pred kočjo in gledal dol v mrak ter razmišljal o nena- vadnem srečanju.

»Kakšen kruh?« je vprašal oče.

»Zjutraj je še bilo na polici pol hleba, zdaj ni niti drobtinice.« Materi se je zgrbančilo čelo. »Kam si ga odnesel, Luka?«

»Kam naj ga odnesem?« je zarohnel oče, ki je seveda takoj uganil, kam mati meri. Štefka in Pepček ne sežeta do njega, potem so ga vzeli pač oče,« je rekla mati in odhitela nazaj v kočjo.

Slišal sem, kako je odprla vrata v kam- ro. Bil sem napet kot struna. Seveda, končno bo mati vprašala še mene. Kaj naj ji odgovorim? Da sem ga odnesel Molanki in njenima otrokoma? Teja ne bom mogel povedati, toda tudi zlagati se ne bom mogel. Lagati nisem bil vajen, najmanj pa materi. Vedel sem, da se bo zgodilo nekaj hudega. Še minuto in...

Zares, mati je vsa prestrašena pritekla na prag.

»Luka, pridi, Luka!« je zaklicala proti kolarnici.

»Kaj je?« je vprašal oče nejevoljno.

»Pridi, pridi, oče so...«

Zganil sem se.

»Kaj je z dedkom?«

»Oče so umrli,« je spregovorila mati skorajda z olajšanjem. »Pridite, otroci, da jim prižgemo svečo!«

S tem je bilo konec povpraševanja po kruhu. Dedkova smrt, čeprav sta oče in mati čakala nanjo že nekaj let, je mahoma spremenila življenje v naši koči. Oče je takoj odšel dol v vas po krsto, jaz sem moral pisati stricu Lenartu v Avstrijo in teti Jeri v Westfalijo, čeprav nismo pričakovali, da bi prišla na pogreb.

»Spodobi se, da jima sporočimo,« je de-

Kje ste, Lamutovi?

Anton Ingolič

Tako sem srečal Marto, ki je bila tedaj še Martica.

Ko sem namreč tekel skozi kolonijo proti cerkvi, da se vrnem na Strmec, sem na pragu ene izmed delavskih hiš zagledal deklico, ki je bila oblečena v modro obleko in je za roko držala fantka v samj srajčki. Oba sta jokala, deklica še bolj kot fantek.

Stopil sem k njima.

»Kaj se je zgodilo?«

Deklica je odtrgala roke z obraza. Tedaj sem videl, da ima velike sinje oči zalite s solzami.

»Žandarji, žandarji...«

Ni mogla povedati, spet jo je premagal jok.

»So te udarili?«

»Ne, mater so odpeljali.«

»Mati, mati!« je zavekal fantek, očitno njen bratec.

»Odpeljali?«

»Da, odpeljali. Kako bova sama z Nejčkom? Kaj bova jedla, kaj bo jedla mati?«

»Lačen, lačen!« je zatulil deček, ki mu,

ZA GOSPODINJO IN DOM

Naš otrok nosi prve čevlje

Če hočemo otroške noge obvarovati okvar in jim omogočiti pravilen in zdrav razvoj, moramo predvsem poskrbeti za njihovo neovirano gibanje. Nemogoče je, da bi se nožne mišice razvijale pravilno, če otrokove noge že ko je shodil, vtaknemo v trde usnjene čevlje. Do naravnega gibanja mišic pride lahko samo, če je noga bosa. Mati, ki dobro opazuje svojega otroka, je lahko videla, da njen eno ali poldrugo leto star otrok veliko lažje teka, če je brez čevljev in nogavic, tudi je njegova hoja videti dosti manj nerodna. Majhen otrok naj bo zato v postelji in pozneje na prostem čim več bos. Čim manj so tla gladka in ravna tem bolj se vadi mišičevje, uspeh tega pa je brezhibno razvita noga. Otrokova noga je že tako gibljiva, da se brez težave trdno oprjema na neravnih tleh s stopalom in prsti.

Otroško stopalo še zdaleč ni tako občutljivo na neravnih in grobih tleh kot stopalo odraslega človeka. Seveda pri otroku ne moremo pogrešati čevljev ob

slabem in hladnem vremenu ali pri daljših sprehodih. Tu velja izbrati prave čevlje, da ti ne bi ovirali pravilen razvoj otrokove noge.

Prvo vprašanje, na katero je treba odgovoriti je, kdaj potrebuje moj otrok prve čevlje? Na deželi se pogosto zgodi, da v svojem materinskem navdušenju kupi mati otroku čim prej par, za njen okus lepih in čednih usnjenih čevljev. V te čevlje poatisnejo noge 8 do 9 mesečnega dojenčka, ki največkrat ne more niti še stati na nogah, kaj šele hoditi. Toda oči staršev in starih staršev se svetijo od ponosa: »Naš otrok nosi prve čevlje!« Tako nekako, kot kadar prvorojenec dobi prve dolge hlače.

Dokler otrok ne hodi, ne potrebuje nobenih čevljev.

Za gorkoto je dovolj, če ima ob hladnejših letnih časih starejši dojenček obutih par toplih volnenih nogavic ali copatk.

Za tekanje po hiši so za majhnega otroka zelo primerni spleteni volneni čevlji. Pri pletenju takih čevljev pa je

treba paziti, da se ne končujejo v konico, ker pri tem prsti nimajo dovolj prostora za gibanje. Da bi bili čevlji trpežnejši, jim lahko prišijemo podplatke iz klobučevine ali mehkega usnja. Visoke čevlje na trakove naj nosi otrok samo ob deževnem vremenu in pozimi, drugače pa naj nosi le lahke nizke čevlje. Pri nakupu je treba paziti, da so čevlji spredaj dovolj široki, da imajo prsti dovolj prostora. Zgornje usnje in podplat morajo biti mehki in prožni. Pri škorenjčkih mora biti dolžina golenic omejena, nekaj luknjic za trakove je popolnoma dovolj.

Pri nakupu prvih čevljev je treba torej marsikaj premisliti in mati naj izbira vztrajno, dokler ne najde pravih čevljev za svojega otroka.

(Po Sodobnem gospodinjstvu)

O shranjevanju nekaterih živil

Vsaka gospodinja ima v shrambi manjšo zalogo živil, ki pa se ji lahko pokvari, ako ne ve, kako je treba ravnati z njimi. Sladkor se dolgo drži. Vendar pa nanj neugodno vpliva vlaga, postane trd in se sprime v kepe. Lahko se tudi naseli v njem srebrne ribice in mravlje. Ako pa je sladkor shranjen v pločevinastih škatlah in kozarcih ter dobro zaprt, je obvarovan pred vlago in mrčesom.

Riž vzdrži nepokvarjen 1 do 2 leti, če je zavarovan pred vlago in raznimi živalskimi škodljivci, kot so hroščki in razni molji. Riž mora biti vskladiščen tako, da pride do njega zrak in da lahko diha. Vrečice iz tkanine so zato primernejše kot vrečice iz papirja in polivinila, ali kot razne doze, steklene posode itd. To pa velja le za daljše hranjenje. Za dobo dveh oziroma treh mesecev pa so doze, steklene posode in posode iz mas prav primerne. Priporočljivo pa je, da pokrovček na njih le ni vedno do kraja zaprt, temveč prislonjen. Dobro je tudi riž večkrat z roko premešati, da se prezrača.

Maščobo moramo hraniti v hladni shrambi. Dobro položene lončene posode so še vedno zelo priporočljive, posebno za večje količine. Moramo pa jih najskrbneje čistiti, prazne takoj pomiti, da se ostanki maščobe v njih ne počno razkrajati, s čimer bi bila posoda pokvarjena. Zelo težko je namreč popraviti n. pr. lončen lonček, ki ima duh po žarki maščobi. Zato je treba vse prazne posode pomiti s sodo v vroči vodi.

Za maščobo mora biti shramba tudi temna. Če take shrambe nimamo, zavarujemo posodo s temnim papirjem. Svetloba pospešuje razkroj maščobe.

Žarko maščobo lahko še malo popra-

Prijatelj med

Niso v zmoti oni, ki pravijo, da ima med dobrih lastnosti, saj ni samo odlična hrana, ampak tudi naravno zdravilo, ki pomaga proti kašlju in pri začetku sinusov. Tu je nekaj navodil, kako boste s pomočjo medu okrepili oslabiljenega otroka, kako boste pomirili živčnega moža in pomagali študentu, da bo opravil svoj izpit.

Med vsebuje mravljinčno kislino, ki krepi mišice, vsebuje pa tudi nekaj fosforja, ki — kot je znano — pospešuje duševno delo.

Kašelj je refleks, ki ima za cilj, očistiti grlo sluzi, ki ga draži. Med zmanjšuje kašljanje, ker on sam odstrani sluz. Npravite si takle sirup iz meda, ki vam bo pomagal proti kašlju:

Limono kuhajte deset minut in jo nato prerežite na polovico. Iztisnite sok v velik kozarec, dodajte dve veliki žlici glicerina in napolnite kozarec z medom. Trikrat na dan vzemite kavino žličko tega sirupa.

Med tudi naglo pozdravi sinuse in gripo, za kar se moramo zahvaliti mravljinčni kislini.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

O ozeblinah

Mnogi izmed vas s strahom pričakujejo začetek zime — ne toliko zaradi stroškov, ki jih ta prinaša z nabavo kurjave, toplih oblačil in izdatnejše hrane — temveč zaradi ozeblin na rokah ali nogah, ki se z nastopom hladnega vremena zopet pojavijo. Ozeblina niso neprijetne samo za oko, temveč so tudi boleče ter povzročajo dostikrat močne oteklinae.

Nočemo plašiti onih, ki jih muči ta nadloga — vendar moramo poudariti, da ne gre pri ozeblinah le za neprijetne in boleče motnje, temveč za pravo bolezen, ki je lahko včasih tudi precej resna. Ozeblina se pojavlja samo z mrazom — pravijo, da v mesecih, ki se končujejo s črko »r«, in to zaradi tega, ker se z nastopom mraza zaustavi krvni obtok ob koži. Koža tako ni več dovoljno hranjena, postaja anemična, zaradi česar nastanejo ozeblinae in oteklinae.

Zdravniki priporočajo danes zdravljenje z različnimi vitamini in drugimi zdravili, ki so v prodaji in ki so dali že kar dobre rezultate. Vsako zdravilo seveda ne pomaga vsakemu.

Za vse, ki trpijo zaradi te »nadloge«, naj veljajo naslednji nasveti, ki jih je vredno upoštevati:

Predvsem vam priporočamo, da uživate

čim več hrane, ki vsebuje vitamin D, kot na primer jetra, ribe, čokolado, jajca itd.;

— uživajte čim več hrane, ki vsebuje škrob in h kateri spadajo predvsem testenine in močnate jedi (tiste, ki držijo dieto zaradi linije nas seveda ne bodo hotele ubogati — toda na izbiro imajo — ali vitko linijo ali ozeblinae);

— zelo priporočljiva je jutranja telovadba, ki poživí obtok krvi v rokah in nogah. Dvignite na primer roke in odpirajte in zapirajte pesti. To ponovite vsaj dvajsetkrat. Potem ležite na hrbet. Dvignite ravno noge ter jih prav tako dvajsetkrat skrite;

— ne nosite volnenih oblačil kar na koži. Volna namreč kožo draži ter lahko samo pospešuje nastajanje ozeblin;

— če si pozimi umivate, oziroma močite roke, potem glejte, da si jih takoj dobro obrišete s suho brisačo;

— ne nosite nikoli pretesnih čevljev, ker ovirajo krvni obtok in tudi povzročajo ozeblinae;

— ne hodite blizu peči in ognja, če ste se komaj vrnili z mraza v toplo stanovanje ter imate še premražene roke in noge; in če vam tudi vse to ne pomaga, potem izpijte vsaj nekaj steklenic ribjega olja, ki je bogato z vitaminom D.

jala mati s svečanim glasom, »tudi stricu Mohorju v Ameriko boš pisal.«

Še tisti večer sem odnesel pisma na pošto. Ni treba posebej omenjati, da sem stopil tudi v kolonijo; toda pri Molanki je bila že tema.

Drugi dan smo izpraznili prednjo sobo in položili krsto z dedkom na mizo, ki jo je mati prej pregnila z rjuho. Dedek je bil še bolj košččen v obraz ko prej, vendar ni bil tako strog, zdelo se mi je, da ne bi začel s tarnanjem in oštevanjem, če bi nenadoma oživel. Tihó zadovoljstvo mu je ležalo na opadlih licih in rahel nasmeh mu je igral okoli na pol odprtih ust. Popoldne sem moral ostati pri njem, zato sem si ga lahko natančneje ogledal. Nisem se ga bal, kakor Štefka in Pepček, ki ju ni bilo blizu, čutil sem, da je zanj smrt pomenila samo odrešenje. Kolikokrat je zadnje mesece zavzdihnil: »Kaj le čaka bela žena?«

»Kakšna bela žena?« je vprašal Pepček, ko je prvič to slišal.

»Tista s koso!«

»S kakšno koso?«

»Ali še nisi videl kose?«

»Seveda sem jo videl, nisem pa videl bele žene s koso.«

»Ko jo boš videl, bo konec.«

»Česa konec, dedek?«

Pepček je bil pri izpraševanju neutrudljiv, dedku pa ni bilo do neskončnih razgovorov.

»Boš že videl!«

Pozneje se je Pepček večkrat ponorčeval iz dedka.

»Mati, dedek spet kličejo belo ženo s koso! Zakaj je le ni?«

Zdaj je prišla. Morda je bila v kamri prav tedaj, ko sem jemal kruh s police. Ali me ni dedek poklical, ko sem stekel skozi vežo? Najbrž je prav tedaj stopila k njemu in ga pokosila. Če bi bil vstopil, bi jo bil morda pregnal.

O tem bi bil gotovo še več razmišljal, toda mučnih misli me je rešil spomin na srečanje prejšnjega dne. Pregarjal sem z dedkovega mrtvega obraza sitne muhe in razmišljal o deklici z velikimi očmi, ki so jih zalivale bleščeče solze. Prav je bilo, da sem ji pomagal, čeprav je Molankina hči; tudi njenemu bratcu, ki je po očetu moj bratec, sem dolžan pomagati.

Tako se je tiste žalostne dni, ko je skoraj deset tisoč rudarjev v Podlogu, Razdrtem, Hrastju in v ostalih slovenskih rudnikih stavkalo, ko smo pri nas doma imeli mrliča, vsadilo v srce petnajstletnega fanta še neznanó čustvo. Do tedaj se za dekleta nisem menil; nekateri moji sošolci so radi govorili o dekletih, govorili so tudi zelo grde reči, celo hvalili so se, da so že spali z njimi, česar jim pa nisem verjel, a njihovo govorjenje me ni mikalo. Deklet sem se sploh izogibal. Če so me dečki kdaj dražili s kako sošolko, sem jih kmalu utišal s krepkimi pestmi. Zdaj so se nenadoma začele plesti moje misli samo okoli Martice.

Popoldne, ko so začeli prihajati kropilci, me je mati poslala dol v trgovino. Kdo ve kje je dobila denar: ali ji ga je dala babica na Motniku ali ga je imela skritega za to priliko ali pa ga je našla v dedkovi kamri. Najprej sem kupil, kar mi je bilo naročeno, potem pa odhitel v kolonijo. Kuhinjska vrata, ki so bila ob enem stanovanjska vrata, sem našel odprta. Martica je sedela na pručici in pletla nogavico. Nežek pa je spal na postelji. Molanke ni bilo, zato sem naglo vstopil.

»O!« se je začudila Martica.

»Prišel sem po cekar,« sem rekel v zadregi.

»Tako ti ga dam,« je dejala Martica. »Češnje so bile zelo dobre, hvala.« Ko mi je izročila cekar, me je zvedavo pogledala. »Ali si res Marko, sin strica Luke?«

»Sem, seveda sem,« sem povedal, ko sem premagal prvo zadrego.

»In z materjo delaš v separaciji?«

»Delam.«

»Boš rudar, kakor je bil moj oče in kakor je stric Luka?«

»Bom!«

»Rudarji so pogumni ljudje.«

»Včeraj so nam umrli dedek,« sem rekel, da bi se nekako izmotal. »Kupil sem to in ono, za sedmino in za nas. Še tebi sem nekaj prinesel.« Iz torbe sem vzel dve žemlji in manjši kos klobase. »Na!«

»Hvala,« je Martica rekla preprosto, ko sem oboje položil na mizo.

vimo, če jo precvremo z dodatkom jabolk ali čebule. Dobro ji je priliti tudi nekoliko mleka. Maščobe, ki jo segrevamo samo z jabolki ali čebulo, ne smemo segreti tako zelo, da se dvigne modrikast dim. V masti, segreti do take stopnje, nastanejo spremembe, ki vplivajo na njeno kvaliteto in prebavljivost.

Olje, ki je dobro shranjeno, ostane nepokvarjeno 6—12 mesecev. Zanj veljajo isti zaščitni ukrepi kot za maščobo. Steklenice z oljem zavijemo v temen papir.

Mlevske proizvode, kot so moka, zdrob, kosmiči in podobno, zelo radi napadajo razni insekti. Vsaka gospodinja se boji grudic in kep v teh izdelkih, ki so znak, da so prišli v zalogo te vrste škodljivci. Redno zračenje in čista in suha shramba je najboljša zaščita.

Stročnice vzdrže v papirnatih vrečkah ter v steklenih in pločevinastih posodah tudi celo leto. Nad leto dni stare stročnice so pa že same po sebi manj vredne. V beljakovini nastajajo spremembe, ki imajo za posledico tudi to, da se zrnje težko ali pa sploh ne skuha. Zalogo fižola ali graha moramo redno kontrolirati. Preluknjani plodovi nas opozarjajo, da so v gosteh škodljivi hroščki. Zrnje je treba prebrati. Prebrano in le zelo napadeno zrnje operemo v vreli vodi, hitro posušimo in čimprej porabimo.

Škodljivo vpliva na stročnice tudi vlaga, ki povzroča, da zrnje zadahne in celo strohni.

Testenine hranimo na suhem in zračnem kraju; sicer pa jih radi napadajo podobni škodljivci kot mlevske izdelke. Isto velja tudi za drobtine.

Ozrl sem se naokoli. Lepšo kuhinjo so imeli kot mi, tudi soba, kolikor se je videlo skozi priprta vrata, je bila lepša; po hištvu ni bilo tako staro kot naše, stene so bile snežnobele.

»Kaj je bilo dedku, da so umrli?« je vprašala Martica, ko sem hotel oditi.

»Stari so bili, zelo stari, in iz nog jim je teklo.«

Dolgo sva se pogovarjala, slednjič sem le vzel cekar, Martica je stopila na prag in zaklicala za menoj: »Srečno, rudar Marko!«

Moral sem se ustaviti in obrniti.

»Srečno, Martica!«

Drugi dan smo dedka pokopali. Malo preden so zabili krsto, sta prišla stric Lenart in teta.

Strica Lenarta nisem poznal, čeprav sem ga že videl, kakor mi je povedala mati, toda niti malo se ga nisem spomnil. Pred vojno je delal nekje onstran Save, dve leti se je tepel na fronti, potem je ležal v raznih bolnišnicah na Štajerskem, po vojni si je poiskal delo v Donawitzu in se poročil. Dedek niso nikoli povedali nič dobrega o njem. »Jera je v Westfaliji, pa piše vsako leto vsaj za bežič, še Mohor se je oglašil. Lenart pa že nekaj let ne da glasu od sebe. Odtrgal se je od doma in se izgubil. Dom je dom, naj je še tako reven.« O teti pa nihče ni vedel nič slabega in tudi nič dobrega.

(Nadaljevanje sledi)

Tri ameriške zgodbe

Psihologija

»Zelo sem zadovoljen s teboj, Jim,« je dejal mister Money maker in priznalno potrepjal mladega moža pred seboj. »Odkar sem ti pred tremi meseci dal to bencinsko črpalko v najem, si dvignil promet za desetkrat. Povej mi zdaj le nekaj: Kako si to dosegel?«

»Človek mora imeti ideje, bos,« se je zarežal Jim, tako kot se lahko zareži le pravi Texanec svojemu gospodarju, »ideje in nekoliko psihologije prodajanja.«

»Ideje so že v redu,« je mrmral šef, »toda kaj ti pomagajo, če se v tem prekletem zapuščenem kotu dnevno pripelje mimo največ dvanajst avtomobilov in od teh še največ dva vzameta bencin. Pet najemnikov sem že imel tukaj in petkrat so mi v najkasnejše štirinajstih dneh vrgli pogodbo pred noge. — Resnično bi rad vedel, kako si to naredil?«

»Zelo enostavno, šef! Pri meni pač vseh dvanajst avtomobilov jemlje bencin in nobeden pod 40 litrov!«

»Že — toda zakaj?«

»Zato!« Jim je pokazal na veliko napisano tablo nedaleč od bencinske črpalke.

Na njej je bilo z ogromnimi črkami napisana Jimova ideja: »Po pet sto metrih zapuščate Texas. Zdaj imate poslednjo priložnost kupiti bencin po 27 centov za liter.«

»Ahal!« je vzkliknil mr. Money maker. »Zato torej! Tad preko v Louisiana je bencin seveda dražji, ali ne?«

»Nasprotno, šef. Za dva centa je cenejši. Toda tega od avtomobilistov nihče ne ve,« se zopet zareži Jim. »Vidite, šefe, ideja in psihologija prodajanja!«

Henry Kayser

Grozno

Dva mladeniča, Fred in Joe, sta neko nedeljo naredila nekoliko daljši sprehod. Prišla sta na veliko jaso sredi hriba in se napotila proti drevesu, ki je samevalo sredi jase. Takoj poleg njega pa so iz neznanih razlogov izkopali pred nedavnim precej globoko jamo v zemlji.

Oba sta nehote zavila proti drevesu, ko sta nenadoma zaslišala za seboj čudno grmenje. Obrnila sta se in spoznala takoj veliko nevarnost — kajti v najhujšem diru je hitel za njima ogromen bik. Nič ni pomagalo, kot čim hitreje pobegniti.

Kar so ju nesle noge, sta Fred in Joe zdirjala po jasi.

Joe, ki je v teku pridobil dva koraka prednosti, je skočil na drevo, Fred pa se je vrgel v sveže izkopano jamo. In že je zdrvel bik čezenj. Hip nato je skočil kot apno bledi Fred zopet iz jame — toda podivjani bik se je med tem že obrnil in znova napadel. Tako je zopet šinil Fred v jamo, toda bik je hip kasneje že zdirjal ponovno čez jamo, Fred pa je zopet šinil iz jame. Živinče se je ponovno obrnilo, Fred zopet izginil v jamo, bik odvihral čez jamo, Fred skočil iz jame...

»Tepec!« je kričal Joe smeje z varnega

Za dobro voljo

PRVO VPRAŠANJE

Profesor: Kadar vas bo po telefonu poklical zdravnik, kaj ga boste najprej vprašali?

Student: Kje stanuje.

DOBER POZNAVALEC

Virtuoz (ponosno): Te gosli so stare več kot dve sto let!

Peslušalec: Čudovito! In igrajo, kot da bi bile nove!

PONOČI JE MIR

— Ne razumem, kako lahko mirno spiš, ko si pa tako zadolžen!

— O, saj prihajajo upniki samo podnevi!

MUHA

K psihiatru pride pacient, ki si z desno roko zakriva uho in toži, da mu je muha zlezla v uho, ki mu zadaja velike preglavice. Psihiater pove bolniku, da mu bo muho odstranil z operacijo; narkotizira ga in počaka nekaj časa, ne da bi se ga sploh kaj dotaknil. Ko pa se pacient prebudi iz narkoze, plača račun za »operacijo« in ozdravljen odide.

Nekaj dni nato pa se zdravnik in pacient srečata na ulici. Pacient si z roko spet zakriva uho.

drevesa, »ostani vendar v jami, sicer ta prokleta beštija sploh ne bo odšla!«

»Ostani ti v jami,« je zaklical Fred ves zasopljen, »če pa tam spodaj v jami leži velik gad...«

Irene Thorell

Chikaška zgodba

Slabo je kazalo za Jacka, starega gangsterja. Tri priče, ki jih je sodišče zaslišalo, so odločno izpovedale proti njemu. Prvi ga je v tisti svetli mesečni noči videl v bližini kraja, kjer se je zgodil zločin; drug je opazoval v mesečini, kako se je Jack splazil v klet; tretji pa je prisegel, da je spoznal Jacka v siju mesečevih žarkov, prav tedaj, ko je lezel iz kleti. Kaj je zdaj pomagalo Jacku, če je še tako zagotovo trdil, da so se ti trije gospodje morali zmotiti, ne glede na to, ali je imel kak alibi ali ne — in tokrat ga ni niti imel!

Sodniki so ljudje brez razumevanja, še prav posebno pa v Chicagu. Ti, ki so tokrat sodili Jacku, so ga hoteli namreč prav zares obsoditi. No, Jack bo znal to dostojno prenesti — v svojem poklicu se je moral tolikim stvarjem privaditi, da bo prestal tudi to.

Vendar — kaj naj to pomeni? Resnično, njegov branilec je očitno imel še nekaj, kar bi rad povedal. Pravkar je odšel do sodniške mize in predložil sodišču koledar. In v tem koledarju je bilo jasno razvidno, da na dan zločina sploh ni bilo mesečine. No, to je bilo nekaj! To je bila rešitev v poslednji minuti. Škoda, da se on sam, slavni Jack, ni tega spomnil! Zares škoda!

Deset minut kasneje je bil Jack, stari gangster oproščen.

Kmalu potem je obiskal svojega odvetnika.

»Koliko vam dolgujem?« je vprašal Jack dobre volje.

Odvetnik je dejal: »Tisoč dolarjev.«

»Oho,« je odgovoril Jack, »to je pa kar precej! Ali ne?«

»Ne, tako vendar, Jack,« se je nasmehnil odvetnik, »že samo stroški za tisk tistega koledarja so znašali pet sto dolarjev...«

Sebastian Au

MISLI OSKARJA WILDA

Edina pot, da ubežiš izkušnjava je ta, da se ji vdaš.

Cigareta je popoln tip popolnega užitka; ko jo pokadiš, ne čutiš zadoščenja.

Dobri sklepi so kakor čeki, ki jih pošlješ banki, ki nima tvojega denarja.

Kadar je človek srečen, je dober; kadar je pa dober, ni vselej tudi srečen.

Vnebovpijoče neumnosti delajo ljudje vedno iz najplemenitejših nagibov.

Vzrok temu, da imamo druge ljudi za boljše, je ta, da se bojimo zase.

Dandanes žive oženjeni možki tako kakor samci, samci pa tako, kakor oženjeni možki.

Če uživa človek življenje kakor umetnino, so možgani njegovo srce.

— Kaj pa naj to pomeni? — ga vpraša zdravnik. — Saj sem vam povedal, da sem vam muho odstranil iz ušesa.

— Vem da ste to naredili, — odgovori pacient zadovoljno. — Toda ali naj tvegam, da mi bo spet zlezla noter?

TURISTIČNI PRIROČNIK

— Rad bi kupil turistični priročnik za Švico.

— Prav žal mi je, toda imamo samo staro izdajo.

— Nič hudega; če je kaj cenejši, mi ga kar dajte. Saj med tem gotovo ni zrasla nobena nova gora!

TEŽAVA

— Mama, koliko pa je v morju rib?

— Kako pa naj to vem? Kaj misliš, da delajo ribiči vsako leto inventuro?

LAŽNIVCA

Dva farmarja iz Teksasa sta se ustila: — Moj ranč je tako velik, da moram tri dni jezdit, da ga obidem.

— To ni nič; moj pa je tako velik, da sem nekoč poslal novoporočenca na molžo, mleko pa so mi prinesli že njuni otroci!...

ZLOČINI OBTOŽUJEJO:

Konstantin Simonov:

Taborišče uničenja

(Nadaljevanje)

Takega elektrificiranega sistema niso napravili takoj. Prvotno so bile v taborišču iste žične ograje, toda brez toka. Prehod na električni sistem je bil posledica sledečega dogodka. V maju 1942 je oddelek ruskih vojnih ujetnikov, ki je bil poslan, da zakolje ustreljence v Krzempieckem gozdu blizu taborišča, z lopatami ubil sedem nemških stražnikov in zbežal. Dva sta bila ujeta, ostalih petnajst je ušlo. Tedaj so 130 vojnih ujetnikov, ki so še ostali v taborišču (od 1000 nastanjenih tukaj v avgustu 1941. l. je bilo živih samo še 130) prevedli v blok, kjer so bili zaprti jetniki. Nekega večera konec junija, ko so videli, da bodo tu itak poginili, so ruski vojni ujetniki sklenili zbežati. Nekaj desetoric jetnikov je ostalo. Ujetniki so zbrali vse odeje, kar so jih imeli, jih zložili po pet drugo na drugo, napravili iz njih mostove čez bodočo žico in so pobegnili. Noč je bila temna, samo štirje so bili ustreljeni, ostalim se je pa posrečilo skriti se. Onih 50, ki so ostali, so takoj po pobegu spustili na dvorišče, jih položili na tla in postreljali z avtomatičnimi puškami. Toda te represalije je bilo Nemcem premalo. Fakt, da se je pobež posrečil, je ostal fakt in Nemci so hitro izvedli elektrifikacijo štirih blokov od petih. Samo eden je ostal neelektrificiran: v njem so imeli zaprte ženske, od katerih je bilo težko pričakovati pobež.

Pred nami je nov pomožni blok. Ta je manj skrbno ograjen kakor drugi, stanovanjski. V ostalem to ni čudno: sem so prihajali mrtveci, ali polmrtvi ljudje, ali pa taki, ki so bili doloceni za usmrnitev pod pojačano stražo. Tukaj, za to žično ograjo, ni nihče, izvzemši esesovce in upravnika krematorija, živel več kakor eno uro. Na sredi praznega polja vidimo visoko štirioglasto kamenito cev, h kateri je prislonjen dolg, nizek štirikot iz opeke. To je krematorij. Ohranil se nam je v vsej svoji celotnosti.

Nekoliko dalje se nahajajo ostanki velike zgradbe iz opeke. V teku nekaj ur, kolikor jih je ostalo upravniku taborišča med obveščilom o predoru obrambne črte in prihodom naših oddelkov, so Nemci skušali zabrisati sledove. Niso utegnili razstreliti krematorija, toda zažgali so pomožno poslopje. Pa kljub temu niso ostali sledovi nič manj očitni. Strašen trupelni smrad je tam.

Pomožni prostori krematorija obstojajo iz treh glavnih kamer. V eno teh kamer so natlačeni napol sežgani ostanki obleke. To je obleka poslednje partije umrlih, ki je niso odpeljali iz taborišča. Od sosedne kamere je ostal samo kos stene. V to steno je vdolano nekoliko cevi manjšega kalibra kakor v plinski kameri, ki smo jo že videli. Tudi to je plinska kamera, tudi tu so zaduševali (dosedaj še ni dognano, ali z istim »ciklonom« ali s kakim drugim plinom). Kadar je bilo posebno veliko pokončevanje in glavna plinska kamera ni zadostovala, tedaj so dovajali en del ljudi sem in jih »gazirali« neposredno poleg krematorija. Tretja, največja kamera je bila očitno namenjena za skladišče trupel, ki so tu čakala svojega sežganja. Ves njen pod je pokrit z napol dogorelimi skeleti, lobanjami in kostmi. To niso ostanki načrtno sežganih trupel, tukaj je bilo zažgano poslopje; ko so Nemci zažgali tretjo kamero, so trupla, ki so bila zvaljena tja, zgorela. Mnogo jih je — morda desetorice, morda več sto — težko je reči koliko, ker se ne da prešteti te zmesi napol dogorelih kosti z odtrganimi kosi napol zgorelega mesa.

Sedaj nam je ostalo samo še par korakov do samega krematorija. To je velik pravokotnik, sezidan iz opeke najvišje odpornosti — iz dinasa. Drugo poleg drugega stoji v tej kamniti steni pet gorišč, ki se zapirajo hermetično z vratciami iz litega železa. Ta okrogla vratica so sedaj odprta. Globoka gorišča so do polovice napolnjena z dogorelimi vretenci in pepelom. Pred pečmi, na tleh pred vsakim goriščem, leže skeleti, ki so jih Nemci pripravili za sežiganje in ki so v požaru

napol dogoreli. Nasproti treh gorišč leže veliki skeleti moških ali žensk, nasproti dveh pa skeleti otrok, sodeč po velikosti, približno 10—12-letnih. Nasproti vsakemu gorišču je 5—6 skeletov. To ustreza njihovi velikosti: vsako gorišče je bilo zgrajeno za šest trupel istočasno. Če se šesto truplo ni dalo utlačiti, je uslužbenec krematorija odsekal neutlačeni del telesa — roko, nogo ali glavo in potem so vratica hermetično zapirali.

Vseh gorišč je pet. Njihova sežigalna sposobnost je bila zelo velika. Krematorij je bil preračunan tako, da je sežiganje trupla v njem trajalo 45 minut. Toda poлагoma so se Nemci naučili forsirati njegovo delo in so potom povišanja temperature njegovo sežigalno sposobnost podvojili: namesto 45 minut je trajalo sežiganje samo še 25 minut ali pa še manj. Izvedenci so si že ogledovali to dinasovo opeko, iz katere so napravljena gorišča krematorija, in po njenih deformacijah in spremembah so dognali, da je bila tukaj temperatura nad 1500 stopinj. Kot dodatno dokazilo služijo zapahi iz litega železa, ki so se tudi že deformirali in obtalili. Če vzamemo povprečno, da se je sežigala vsaka partija trupel pol ure in če dodamo k temu splošno pričanje, da se je, začetvi od jeseni 1943. leta, iz dimnika krematorija dan in noč neprestano kadilo ter da se krematorij, kakor plavž, ni ustavljal niti za minuto — dobimo številko za sežigalno sposobnost krematorija: za dan in noč okoli 1400 trupel.

Zgraditev krematorija je v znatni meri postala potrebna Katynski aferi. Nemci, ki so se bali nadaljnjih razkrinkanj pri odkopavanju jam, kamor so zakopavali trupla ubitih, so pričeli v jeseni 1943 na zemljišču lublinskega taborišča z velikomernim odkopavanjem. Odkopavali so napol segnila trupla ustreljencev iz ogromnega števila jam, ki so se nahajale okoli taborišča, in so jih sežigali v krematoriju z namenom, da popolnoma zabrišejo sledove.

Pepel in dogorele kosti iz gorišč krematorija so stresali v iste jame, od koder so jemali trupla. Ena teh jam je že odkopana. V njej so našli skoraj meter debelo plast ogorkov in pepela.

Za taboriščem je še en nedograjen blok. Tukaj so za bodočo žičnato ograjo samo fundamenti iz opeke. Sten še niso bili zgradili, dozidana je šele ena sama baraka, katero pa še niso opremili z lesenimi ležišči. V njej še niso prebivali ljudje, toda neglede na to je bila morda priča največjih strahot, ki so se tukaj dogajale. Ta baraka, ki je dolga in široka nekaj desetoric metrov, je do polovice, do višine nad dva metra, po vsej svoji dolžini in širini napolnjena z obutvijo ljudi, usmrčenih tukaj v treh letih. Težko bi bilo povedati, koliko parov obutve je tukaj. Morda milijon, morda celo več. Baraka je premajhna za obutev, obutev pada iz oken in vrat ven. Na enem mestu se je pod njeno težo zlomila stena, in del stene se je posul z obutvijo vred.

Tukaj je obutev vseh vrst: ruski vojaški škornji in poljski vojaški čevlji, možki in ženski čevljički ter kavčukovi polškornji in glavno — kar je najstrašnejše — na desetisoče parov otroške obutve: sandalčki, šolnički, čevljički desetletnih in osemletnih, šestletnih in enoletnih otrok. Teško si je predstaviti kaj še bolj strašnega od te slike. Strahovite, molčeče priče smrti stotisočev moških, žensk in otrok! Kdor se prerije čez gore obutve in pride do desnega kota barake, ta takoj dobi pojasnilo za obstoj tega strahovitega skladišča. Tukaj so posebej zloženi tisoči, desetisoči podplatov, spon; posebej zloženi obrezki usnja. Tukaj so prebirali in sortirali oni del obutve, ki se že ni dala več v celoti porabiti, posebej so odbirali podplate, posebej spone, posebej pete. Kakor vse v taborišču smrti, tako je bilo tudi to skladišče napravljeno za korist: po mrtvecu naj bi nobena stvar ne šla po zlu, ne obleka ne obutev, ne kosti ne pepel.

PO ŠIRNEM SVETU

Kartum. — Vrhovni poveljnik sudanske vojske, general Ibrahim Abboud, je v ponedeljek strmoglavil zapadno orientirano vlado ministrskega predsednika Abdula Kalila in prevzel oblast. Abboud je v svojem prvem govoru preko radia izjavil, da bo ukrenil vse potrebno, da se bodo izboljšali odnosi med Sudanom in Združenjo arabsko republiko. Vse kaže, da se je nekrvavega državnega udara v Sudanu poleg vojske udeležila tudi policija.

London. — Voditelj britanske laburistične stranke Gaitskell je zahteval od britanske vlade, naj prizna zakonito željo ciprskega prebivalstva po samoupravi in naj sprejme predloge o konferenci, ki jih bodo formulirali Združeni narodi, ko bodo obravnavali ciprsko vprašanje. Gaitskell je še dejal, da odobrava britanska prizadevanja za mir na otoku, vendar pravi, da je boj proti terorju ravno tako nesmiseln in jalov kot teror sam.

Bruselj. — V Belgiji so objavili podatke o uspehih letošnje svetovne razstave. Objavljeni podatki kažejo, da so turisti v letošnjem poletju potrošili v tej državi 220 milijonov dolarjev. Zelo veliko turistov je obiskalo bruseljsko svetovno razstavo, saj jih je bilo kar 42 milijonov. Lanj so turisti v Belgiji pustili 118 milijonov dolarjev.

Long Beach. — Ameriško letalstvo je objavilo, da so začeli pošiljati Veliki Britaniji rakete na srednjo daljavo tipa »Thore«. Vsak mesec bodo poslali po pol milijona ton materiala. Veliki Britaniji bodo pošiljali tudi opremo, potrebno za izstreljevanje teh raket, za njihovo kontrolo in zaščitno opremo.

Bonn. — Predsednik grške vlade Karamanlis in zahodnonemški kancler Adenauer sta minuli teden podpisala sporazum o posojilu v znesku 200 milijonov mark, ki ga bo dala Zahodna Nemčija Grčiji za gospodarski razvoj. Sporazum tudi določa, da bo dobila Grčija dolgoročni kredit 100 milijonov mark za dobavo investicijskih dobrin.

Beirut. — V svojem petem in verjetno zadnjem poročilu generalnemu sekretarju OZN Hammarskjöldu so opazovalci svetovne organizacije sporočili, da nobena stvar več ne opravičuje njihove navzočnosti v Libanonu. V libanonskih krogih potrjujejo, da bo 200 opazovalcev zapustilo državo pred koncem novembra, medtem ko bo preostalih 385 opazovalcev odpotovalo iz države konec leta.

Ženeva. — Tu sta zdaj kar dve mednarodni konferenci, ki obravnavata vprašanja atomskega orožja. Prve konferenice, ki si je nadelala nalogo, da bi prenehali z atomskimi poskusi, so se udeležili predstavniki Velike Britanije, ZDA in Sovjetske zveze. Druga konferenca išče sporazum, da bi se preprečili nenadni spopadi. Na tej konferenci je pet predstavnikov vzhodnega in pet zahodnega bloka. Obe konferenci zaenkrat tavata v slepi ulici in vse kaže, da ni računati z skorajšnjimi uspehi.

Washington. — Bodoče predsedniške volitve v ZDA bodo leta 1960. Dotlej bo moral Eisenhower vladati s sodelovanjem parlamenta, v katerem so si demokrate pri zadnjih volitvah pridobili še večjo večino kakor doslej.

New York. — Newyorški list »Sunday News« poroča, da je neki policijski poročnik ustrelil bivšega sovjetskega ministrskega predsednika Malenkova. Malenkov bi moral, kot poroča list, nastopiti kot prič v nekem javnem procesu, ki ga je pripravil Hruščev. Ker se je Malenkov temu protivil, ga je policist v svoji jezi ustrelil.

Berlin. — Pri volitvah v ljudsko zbornico v nedeljo 16. novembra je 99,87 odstotkov volivcev glasovalo za kandidate Nacionalne fronte demokratične Nemčije. Skupno je bilo 11.829.217 volivnih upravičencev, volitev se je udeležilo 11.707.715 upravičencev. Neveljavnih glasov je bilo le 0,13 %.

V zadnjih tednih je močno narasla brezposelnost

Zaradi prenehanja nekaterih sezonskih del je v zadnjih tednih močno narasla brezposelnost v vsej Avstriji. Sredi novembra je bilo javljenih pri avstrijskih delovnih uradih vsega skupaj 94.409 brezposelnih, to je za 11.473 ali 13,8 odstotka več kot konec oktobra in za 13.510 ali 16,7 odstotka več kot sredi novembra leta 1957. Kljub ugodni konjunkturi in pripravi novih delovnih mest doslej ni uspelo zmanjšati brezposelnost v jesenskih in zimskih mesecih, nasprotno je celo opaziti, da brezposelnost v primerjavi s preteklimi leti narašča. Največ brezposelnih so v zadnjem času dali gostinjski obrati, kmetijstvo in gozdarstvo in gradbeništvo.

Brezposelnost v primerjavi s preteklim letom pa ni samo v zveznem merilu večja marveč je tudi na Koroškem opaziti isto. Sredi novembra je bilo pri koroških delovnih uradih javljenih skupno 7119 brezposelnih, od tega 2681 moških in 4438 žensk. V prvi polovici novembra je bilo 1654 novih prijavljencev, ki iščejo delo. V primerjavi z lanskim letom sredi novembra je letos na Koroškem za 1018 oseb več brezposelnih.

Konec oktobra je bilo pri koroških bolniških zavarovalnicah javljenih 135.907 zavarovanih delojemalcev — in sicer 99.016 moških in 36.891 žensk. V naslednjih tednih je pričakovati še nadaljnje naraščanje brezposelnosti, ko bodo prenehali z delom še nekateri gradbeni obrati ali pa zelo omejili svoje delo.

Podjeten pater

V cerkvenem listu krške škofije »Nedelja« (štev. 46 z dne 16. 11. 1958) smo brali, da je »pater Peyton imel v zadnjem mesecu oktobra nad 5.000 zborovanj v 22 velikih mestih Severne Amerike...«

Priznati moramo, da je to res podjeten pater, saj je število njegovih zborovanj kar nenavadno veliko. Če računamo, da ima mesec oktober 31 dni, potem je moral imeti imenovani pater dnevno najmanj 161 zborovanj, to se pravi, da je imel vsako uro — **toda neprenehoma podnevi in ponoči** — povprečno skoraj 7 zborovanj, torej vsakih 9 minut novo zborovanje.

Vedno več državnih uradnikov

Finančni odbor parlamenta je odobril izdelani načrt za namestitve državnih uradnikov. Za leto 1959 je namreč predvidenih 108.725 uradniških mest, 50.116 mest za pogodbeno nameščene, 14.953 mest za delno zaposlene pogodbeno nameščene, 79.565 mest za železničarje, 38.938 mest za učitelje, ki jih plačuje zvezna vlada in druge. V primerjavi s tekočim letom bo prihodnje leto stanje državnih nameščenecv za 4063 višje.

Novi načrt pa predvideva tudi oskrbo za 78.454 penzionistov državne uprave,

2238 penzionistov monopolov, 28.206 penzionistov zveznih obratov, 87.302 penzionista zveznih železnic. Stanje penzionistov bo predvidoma z letošnjim letom za okoli 920 nižje. Finančni izdatki zato bodo znašali 4.850.000.000 šilingov.

Sadna drevesca vseh vrst in sort, za 20 % ceneje kot drugod, dobavi drevnica inž. Marko Polzer, pd. Vazar p. Št. Vid v Podjuni — St. Veit im Jauntal.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program. — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

II. program. — 6.00, 7.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Zveneče razno — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert — 14.45 Prav za vas — 15.45 Iz književnosti — 17.55 Sami klagerji — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 22. november:

I. program: 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.30 Pozdrav nate — 16.20 Mladinska oddaja — 16.45 Iz parlamenta — 18.15 Koroške narodne pesmi — 20.15 K dnevu domače glasbe — 21.00 Quiz za 100.000 šilingov.

II. program: 8.20 Za dobro voljo — 11.00 Ljudske melodije — 13.35 Znameniti umetniki — 14.45 Tehnični pregled — 15.00 Mladinski koncert — 16.00 Zabavni koncert — 17.10 Lepa pesem — 20.15 Paragrafi, paragrafi, paragrafi — 21.00 Operni koncert.

Nedelja, 23. november:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 9.00 Jutranje melodije — 11.30 Veselo petje — veselo igranje — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna glasba — 19.00 Športna poročila — 20.10 „Kdo je storilec?“, kriminalna uganka.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 9.00 Operni koncert — 11.00 Velika simfonija — 15.00 Okrog Dunaja — 16.00 Plesna glasba — 18.00 Filmske melodije — 19.10 Glasba za zabavo — 18.45 Oddaja zveznega kanclerja — 20.00 O vojaki in različnih vojaških ljudstvih.

Ponedeljek, 24. november:

I. program: 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Kdo ve? (slov.) — 16.00 Operetne melodije — 16.30 Smrtna kazen — da ali ne! — 18.30 Mladina in gledališče — 18.40 Za ženo in družino (slov.) — 19.15 Od plošče do plošče — 21.00 Zabavni koncert.

II. program: 8.20 Za zabavo — 16.00 Otroška ura — 16.30 V nežnem ritmu —

17.15 Znanje za vse — 17.55 Glasba za delopust — 19.30 Slavnostni tedni v Luzernu.

Torek, 25. november:

I. program: 8.45 Zakaj me boli želodec? — 14.00 Poročila, objave. Ob 35-letnici smrti Josipa Stritarja (slov.) — 17.10 Koncert — 18.40 Mesec dni deželne politike — 19.15 Lepe žene iz 1001 noči — 20.15 Wagner: „Siegfried“.

II. program: 8.20 Lahka glasba — 13.30 Znameniti orkestri — 15.30 Glasba iz filmov — 16.00 Oddaja za žene — 17.55 Samo zate — 20.00 Pisan večer — 21.00 Štirje proti štirim.

Sreda, 26. november:

I. program: 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Glasba Roberta Stolza — 20.15 Življenje polno glasbe: Carl de Groof — 21.00 Lahko se o tem govori.

II. program: 8.20 Za zabavo — 14.40 Vprašanje vesolja — 15.30 Iz južnih con — 16.00 Otroška ura — 17.55 Zabavni koncert — 19.30 „Meščani Calisa“, igra.

Četrtek, 27. november:

I. program: 14.00 Poročila, objave. Gospodarska šola za vsakogar (slov.) — 14.30 Komorna glasba — 16.30 Sanje iz jekla — 17.10 Popoldanski koncert — 18.10 XY ve vse — 18.30 Oddaja za mladino — 19.00 Prilcesinja dneva — 20.15 Pozna jesen na zahodu.

II. program: 8.10 Glasba na tekočem traku — 14.40 Angleški lirik John Donne — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Zaljubljene gosli — 17.55 Zabavni koncert — 19.30 Muзикantje so tu — 20.30 Rydls digest.

Petek, 28. november:

I. program: 8.45 Pesmi in narečje iz Koroške — 14.00 Poročila, objave. Otroci, poslušajte! (slov.) — 16.00 Operetna glasba — 17.10 Madžarski zvoki — 19.05 Zgrabi srečo — 20.15 „Staro in novo življenje“, slušna igra.

II. program: 8.20 Glasba za zabavo — 14.15 Avstrijski komponisti — 17.15 Znanje za vse — 19.30 Ljudska glasba — 19.45 Za prijatelje gora — 20.00 Pozdrav iz Dunaja — 21.15 Lepe melodije lepi glasovi.

Ugoden razvoj trgovinskih stikov z Jugoslavijo

Vladna »Wiener Zeitung« in OVP-jevska »Neue Tageszeitung« sta prejšnji teden objavili krajši poročili o ugodnem izpolnjevanju kompenzacijskih sporazumov, sklenjenih na mednarodnem sejmju v Innsbrucku, ki določajo skupno menjavo blaga med Tirolsko ter LR Hrvatsko in LR Slovenijo v vrednosti 13,6 milijona šilingov.

Lista nadalje še ugotavljata, da se je tudi tranzit avstrijskega blaga preko reške luke v zadnjih devetih mesecih povečal v primerjavi z enakim lanskoletnim obdobjem za 51 odstotkov in znaša več kot 320.000 ton. V tem obdobju se je zmanjšal izvoz avstrijskega blaga preko tržaške luke za 16 odstotkov na 1,6 milijona ton, uvoz, ki je znašal 1,23 milijona ton, pa se je prav tako zmanjšal za 23 odstotkov.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 22. november:

5.00 Jutranje melodije — 8.05 Mladina poje — 8.45 Frank Sinatra pred mikrofonom — 10.10 Narodne in domače melodije — 12.15 Kmečka univerza — 12.40 Napevi izpod zelenega Pohorja — 13.30 Melodije za vas — 14.30 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 16.30 Od popevke do popevke — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.45 Okno v svet — 20.00 Spoznavajmo svet in domovino — 21.00 Melodije za razvedrilo.

Nedelja, 23. november:

6.00 Pozdrav mladinskim brigadam — 7.35 Igrajo godbe na pihala — 8.00 Žižek: „Predor“, igra — 9.00 Prenos reportaže iz otvoritve avtoputa — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.25 Spored slovenskih narodnih — 16.00 1500 km po Makedoniji — 17.00 Lahka glasba — 17.30 Linhart: „Matiček se ženi“, igra — 20.00 Variete na valu 327,1 m — 21.00 Veliki pevci.

Ponedeljek, 24. november:

5.00 Pisan spored — 6.40 Naš jedilnik — 8.05 V glasbi po svetu — 9.00 Pisani zvoki z Dravskega polja — 9.20 Narodne pesmi — 10.10 Od arije do arije — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Narodne in domače viže — 14.35 Zabavna paleta — 16.00 V svetu opernih melodij — 18.30 Športni tednik — 20.00 Revija zabavne glasbe — 21.00 Poljske popularne pesmi — 21.25 S festivala v Salzburgu.

Torek, 25. november:

5.00 Za dobro jutro — 8.05 Poje zbor JNA iz Beograda — 9.00 Iz slovenskih oper — 9.45 Veseli vandrovalci so spet prišli — 10.45 Za dom in ženo — 11.15 V ritmu cha-cha-cha — 11.30 Oddaja za otroke — 12.15 Kmečka univerza — 12.25 Melodije iz glasbenih revij — 12.45 Venček popevk — 13.30 Poslušajmo kmečko godbo — 14.15 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.30 Voščila — 16.00 Za glasbene ljubitelje — 18.00 Družinski pogovori — 20.30 „Lov na čarovnice“, igra.

Sreda, 26. november:

5.00 Pisan spored — 8.05 V dvečetrtinskem taktu — 9.00 Jezikovni pogovori — 9.15 Južni ritmi — 10.10 Zborovske skladbe Antona Försterja — 11.00 „Don Juanove ljubezni“ — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pozdrav iz Srbije — 16.00 Koncert po željah — 17.20 Sestanek ob petih — 18.00 Kulturna kronika — 18.45 Razgovori o mednarodnih vprašanjih — 20.00 Radijska priredba opere Werther.

Četrtek, 27. november:

5.00 Pisan spored — 8.05 Solistična glasba — 8.40 Potopisi in spomini — 9.00 Iz opernega sveta — 10.10 V narodnem tonu — 10.31 Godala in harmonika v ritmu — 11.30 Za cicibane — 12.00 Zabavna ruleta — 12.15 Kmečka univerza — 12.25 Dvospevi iz italijanskih oper — 14.15 Turistična oddaja — 14.30 Voščila — 16.00 Zabavne melodije — 16.30 Čestitke za Dan republike — 18.15 Za ljubitelje popevk — 18.45 Rojstvo nove Jugoslavije — 20.00 Domače pesmi in napevi.

Petek, 28. november:

5.00 Jutranji spored — 8.05 Pojo naši solisti — 8.40 Variete na valu 327,1 m (ponovitev) — 9.40 Poje vokalni kvintet — 10.10 Odprimo glasbeni album — 11.00 Za dom in ženo — 12.00 Slovenske narodne — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Kolektivni čestitajo — 15.15 Glasbene čestitke za praznik 29. novembra — 15.40 Gruden: „Dvanajsta ura“ — 16.00 Petkovo glasbeno popoldne — 17.10 Ljudske pesmi — 17.40 Poje zbor primorskih študentov — 19.00 Za jutrišnji praznik — 20.00 Prenos slavnostne akademije na večer pred Dnevom republike.